

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

magisterské kombinované studium
2010 – 2012

DIPLOMOVÁ

Lucie André

Výchovně vzdělávací proces v MŠ speciální

Praha 2012

**Vedoucí diplomové práce:
PhDr. Josef Novotný, CSc.**

JAN AMOS KOMENSKÝ UNIVERSITY PRAGUE

Master Combined (Part time) Studies
2010 – 2012

DIPLOMA THESIS

Lucie André

Educational process at special kindergarten

Prague 2012

**The Diploma Thesis Work Supervisor:
PhDr. Josef Novotný, CSc.**

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval(a) samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal(a), v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 10.3.

Lucie André

Poděkování

Chtěla bych poděkovat PhDr. Josefu Novotnému CSc. Za vedení diplomové práce.

Anotace

Diplomová práce se zabývá výchovou a vzděláním dětí v mateřské škole speciální. Důležitostí předškolního vzdělávání a odlišností jedinců, kteří tuto školu navštěvují. K vypracování kazuistik byly použity metody pozorování, rozhovor s rodiči a učitelkami vyučující v mateřské škole speciální.

Klíčové pojmy

DMO, asistent pedagoga, komunikace, mateřská škola speciální, mentální retardace, speciální pedagog, vady řeči, výchova, vzdělání, výchovně vzdělávací proces

Annotation

The disertation deals with education and training of childrens in kindergarten. Delas with the importace preschool education and childrens in this kindergarten. In the case port I used the method of observation, interview with parents and teachers from that kindergarten.

Key words

DMO, asistent teacher, communication, kindergarten special, retardation, special teacher, speech defekt, upbringing, education, educational trial

Úvod	8
Mentální postižení a vady řeči	
1.1 Charakteristika mentální retardace.....	9
1.2 Stupně mentální retardace.....	11
1.3 Příčiny a prevence mentální retardace.....	15
1.4 Pervazivní vývojové poruchy.....	17
1.5 Dětská mozková obrna.....	21
1.6 Řeč jak nástroj dorozumívání.....	24
1.7 Poruchy řeči a jejich důsledky.....	26
2. Výchova a vzdělání v mateřské škole speciální	
2.1 Cíle a formy předškolního vzdělávání.....	30
2.2 Organizace předškolního vzdělávání.....	35
2.3 Pedagogičtí pracovníci	37
3. Kazuistika	
3.1 Kazuistika Radek.....	39
3.2 Kazuistika Aleš.....	44
3.3 Kazuistika Martin.....	48
3.4 Kazuistika Soňa.....	52
3.5 Kazuistika Nina.....	55
3.6 Kazuistika Oto.....	59
3.7 Kazuistika Matyáš.....	61
3.8 Kazuistika Rudolf.....	64
Závěr	67
Seznam literatury	69
Seznam tabulek	71
Seznam příloh	72

ÚVOD

Tato diplomová práce se zabývá tématem výchovně vzdělávací proces v mateřské škole speciální. Autorka se v práci zaměřuje na vznik a příčinu mentální retardace, pervazivní vývojové poruchy, vady řeči, mateřskou školu speciální a výchovu a vzdělání jako takové. Toto téma si autorka vybrala z toho důvodu, že pracuje jako učitelka v mateřské škole speciální zaměřené na vady řeči. Mateřskou školu ovšem nenavštěvují jen děti s vadami řeči ale i děti s nejrůznějším typem postižení jako již zmíněná mentální retardace a pervazivní vývojové poruchy. Práce s těmito dětmi je natolik pestrá a zajímavá, že si autorka vybrala toto téma jako téma své diplomové práce.

Diplomová práce je rozdělena do tří kapitol. V první kapitole se autorka věnuje především mentální retardaci a jejímu rozdělení na jednotlivé stupně, možné příčiny vzniku a možnosti prevence. Jelikož mateřskou školu speciální navštěvují i děti s poruchou autistického spektra, DMO zmiňuje se autorka i o těchto tématech. Mateřská škola speciální je zaměřená především na vady řeči, nelze tedy opomenout poruchy řeči a jejich důsledky.

Druhá kapitola diplomové práce je zaměřena na jednotlivé formy a cíle vzdělávání a na samotný výchovně vzdělávací proces, který po celý den v mateřské škole probíhá.

Poslední kapitola diplomové práce obsahuje 8 kazuistik dětí, které navštěvují mateřskou školu speciální. Děti s různějším postižením. Každá z kazuistik obsahuje i plán dalšího vzdělávání. Veškeré informace byly získány pozorováním, konzultacemi s učitelkami mateřské školy a rodiči.

1.1 MENTÁLNÍ POSTIŽENÍ A VADY ŘEČI

„ Za mentálně retardované (postižené) se považují takoví jedinci (děti, mládež, dospělí), u nichž dochází k zaostávání vývoje rozumových schopností, k odlišnému vývoji některých psychických vlastností a k poruchám v adaptačním chování.“ (Švarcová, 2006, s.28)

Mentální retardace vychází ze spojení dvou latinských slov „mens“ (mysl, duše) a „retardere“ (opozdit, zpomalit) V doslovném překladu to tedy může znamenat „opožďení mysli“. Dříve byl také používán termín slabomyslnost nebo oligofrenie. Mentální retardace je závažné postižení vývoje rozumových schopností, které můžeme rozdělit dle doby vzniku. Tedy na prenatalní, perinatální nebo postnatální období. V prenatalním období je vznik díky chromozomové aberaci nebo díky vrozeným vadám. V perinatálním období, když se v době porodu vyskytly nějaké komplikace. V postnatálním období jsou poruchy, které vznikly v raném dětství nebo somatické poruchy. Základním diagnostickým kritériem, který se při posouzení mentální retardace posuzuje je komplexní selhání v inteligenčním testu. To znamená, že výkon je nižší než 2 standardní odchylky pod průměrem. To však k samotné diagnóze nestačí. Dítě nebo dospělí musí zároveň selhávat i při plnění věku přiměřených očekávání a to ve svém sociálním prostředí.

Intelligenční kvocient

IQ tedy inteligenční kvocient se vypočítá dle vzorce $IQ = \frac{\text{mentální věk}}{\text{chronologický věk}} \times 100$. Uvedená pásma mentální retardace jsou vytvořena umělým členěním a proto nemohou být definována s naprostou přesností. IQ je tedy používán především jako orientační vodítko. Hlavním hlediskem v určení mentální retardace musí vždy být kvalita zvládnutí životních nároků na dítě popř. dospělého v jeho přirozeném prostředí.

1.1 STUPNĚ MENTÁLNÍ RETARDACE

- Lehká mentální retardace F 70 (IQ 50 – 69)
- Středně těžká mentální retardace F 71 (IQ 35 – 49)
- Těžká mentální retardace F 72 (IQ 20 – 34)
- Hluboká mentální retardace F 73 (IQ pod 20)
- Jiná mentální retardace F 78
- Nespecifikovaná mentální retardace (F 79)

LEHKÁ MENTÁLNÍ RETARDACE F 70 (IQ 50 – 69)

Diagnóza lehké mentální retardace, pokud se tedy nejedná o kombinované postižení se často stanoví až v předškolním věku nebo v některých případech až při nástupu do první třídy základní školy. Kdy dítě nezvládá učivo především čtení, psaní a začne selhávat. Lehká mentální retardace se pozná až s nástupem do mateřské školy z toho důvodu, že v prvním roce života probíhá veškeré dosahování životních mezníků a to především v oblasti pohybových dovedností (sezení, lezení a chůze) opožděno jen minimálně a jedinec může být ještě v pásmu normy. V případě osvojování si prvních slov se také nemusí nevit žádné známky dramatického opoždění. Lehká mentální retardace začíná být výraznější až při vyšších vývojových úrovních, kdy je od dítěte očekáváno řešení složitějších úloh. U jedinců s lehkou mentální retardací je především postižena schopnost logického usuzování, abstrakce. Myšlení bývá málo pružné, stereotypnější, jednoduché, nepřesné a nesamostatné. Pozornost je krátkodobá. Záměrná pozornost je udržena jen po krátkou dobu spíše je využívána pozornost bezděčná, kdy se jedinec zaměřuje jen na podněty, které nejsou sice podstatné ale zaujmou. Děti s lehkou

mentální retardací většinou bez obtíží zvládají výuku na základní škole praktické (dříve zvláštní škole). Mohou zvládnout i běžnou základní školu ale to jen za předpokladu kvalitní mechanické paměti a především za pomoci rodiny. Ovšem i tyto děti mohou zároveň trpět specifickými poruchami učení př. : dyslexie, dysgrafie.

Většina dětí s lehkou mentální retardací se ve většině případů vyučí v prakticky zaměřených učebních oborech, nebo se zaučí v jednoduchých zaměstnáních a při sociální opoře mohou i tito lidé dosáhnout samostatnosti.

STŘEDNĚ TĚŽKÁ MENTÁLNÍ RETARDACE F 71 (IQ 35 – 49)

Opoždění vývoj u středně těžké mentální retardace je patrný již v kojeneckém období popřípadě v období batolecím. Opožděn je vývoj pohybových schopností ale především vývoj řeči je již od samého začátku výrazně retardován. V průběhu dětství si jedinci osvojí určitý druh slovní zásoby, který jim slouží pro základní dorozumívání. Děti, především ty na horní hranici středně těžké mentální retardace dobře zvládají výuku na pomocné škole, kde se naučí základům čtení, psaní a počítání. Někteří jedinci mohou v dospělosti dosáhnout určitého stupně nezávislosti a samostatnosti především v oblasti samoobsluhy. Někteří však potřebují dohled po celý život. V minulosti byla spousta jedinců se středně těžkou mentální retardací od povinné školní docházky osvobožována. Dnes je toto opatření povolováno jen ve speciálních případech. Jedná se především z důvodů zdravotních. Těmto jedincům však musí být vzdělání zajištěno v rodině. Jedinci, kteří docházejí do školy jsou nejčastěji vzděláváni podle programu pro školy pomocné kde je zaměření především na praktické dovednosti. Cíleně zaměřená stimulace je však pro tyto jedince velmi důležitá už jen z toho důvodu že dítě nemá status „nevzdělavatelný“ . V dospělosti děti s těžkou mentální retardací mohou najít své uplatnění při jednoduchých pracovních činnostech především

v chráněných dílnách nebo v různých programech podporovaného zaměstnání.

TĚŽKÁ MENTÁLNÍ RETARDACE F 72 (IQ 20 – 34)

Těžká mentální retardace je velmi závažná retardace a je patrná již od útlého dětství. Ve většině případů se jedná o postižení kombinované, tedy k postižením rozumových schopností se přidružují také postižení motoriky nebo porucha sluchu nebo zraku různého stupně. Tito lidé mají problémy s osvojením základních hygienických návyků, to se však může podařit ale jen za předpokladů dlouhodobého a neustále se opakujícímu nácviku. Někteří jedinci však ani v dospělosti nejsou schopni udržet čistotu. Řeč a komunikační dovednosti u jedinců s těžkou mentální retardací jsou minimální. Jedná se spíše o nesrozumitelná slova a výkřiky. Některé děti si osvojí jen několik jednoduchých slůvek a v jejich následné stimulaci a výuce je proto kladen velký důraz na zvládnutí základní komunikace (a to jak verbální tak pomocí alternativní komunikace), sebeobslužných činností a porozumění běžným sociálním situacím. Však mnohé z těchto dětí se nenaučí nikdy mluvit. I na tyto děti se však vztahuje povinnost školní docházky. Jsou zařazovány do rehabilitačních tříd pomocných škol. Je prokázáno, že včasná, dostatečně kvalifikovaná rehabilitační péče může velkou měrou ovlivnit rozvoj komunikačních schopností, rozumových schopností, motoriky a celkové zlepšení kvality života.

HLUBOKÁ MENTÁLNÍ RETARDACE F 73 (IQ nižší než 20)

Hluboká mentální retardace do rozpoznatelná již v novorozeneckém věku. Postižení je patrné již na vzhledu jedince. S postižením intelektu bývá u těchto dětí pravidlem i těžké postižení motoriky. Jedinci jsou většinou zcela imobilní nebo schopny jen minimálního pohybu, proto většinou leží na lůžkovém oddělení ústavu sociální péče. Jedinci nejsou schopni se o sebe postarat tedy potřebují být pod neustálým dohledem. Většinou si nejsou schopny osvojit ani základy mluvené řeči. Komunikují pomocí grimas, dotyků a neartikulovaných výkřiků. Porozumění řeči je bývá omezeno především jen na některé jednoduché pokyny. Jedinci s hlubokou mentální retardací citlivě

reagují na taktilní podněty, zvuky, ton hlasu, který je emočně zabarven. Reakce na zrakové podněty jsou značně omezeny. Jedinci dávají najevo svou spokojenost celkovým klidem a úsměvem. Nespokojenost vyjadřují pláčem a stoupajícím napětím.

Výchova a vzdělání těchto jedinců je značně omezená. Každý jedinec je vzděláván v rámci individuálního vzdělávání, kde pod vedením speciálního pedagoga provádí nejrůznější terapie. Pedagog ke každému jedinci přistupuje individuálně dle jeho potřeb.

NESPECIFIKOVANÁ MENTÁLNÍ RETARDACE

diagnostika se používá především u případů , kde se prokáže mentální retardace. Není však dostatek informací aby bylo možné zařadit pacienta do jednotlivých kategorií.

Tab. č. 1 Průvodní jevy mentální retardace podle Švarcové.

	Mentální retardace			
	lehká (IQ 50-69)	středně těžká (IQ 35-49)	těžká (IQ 20-34)	hluboká (IQ nižší než 20)
neuropsychický vývoj	omezený, opožděný	omezený, výrazně opožděný	celkově omezený	výrazně omezený
somatická postižení	ojedinělá	častá, častý výskyt epilepsie	častá, neurologické příznaky, epilepsie	velmi častá, neurologické příznaky, kombinované vady tělesné a smyslové
poruchy motoriky	opoždění motorického vývoje	výrazné opoždění, mobilní	časté stereotypní automatické pohyby, výrazné porušení motoriky	většinou imobilní nebo výrazné omezení pohybu
poruchy psychiky	snížení aktivity psychických procesů, nerovnoměrný vývoj, funkční oslabení, převládají konkrétní, názorné a mechanické schopnosti	celkové omezení, nízká koncentrace pozornosti, výrazně opožděný rozvoj chápání, opožděný rozvoj dovedností sebeobsluhy	výrazně omezená úroveň všech schopností	těžké poruchy všech funkcí
komunikace a řeč	schopnost komunikovat většinou vytvořena, opožděný vývoj řeči, obsahová chudost, časté poruchy formální stránky řeči	úroveň rozvoje řeči je variabilní; někteří jedinci jsou schopni sociální interakce a komunikace, verbální projev často bývá chudý, agramatický a špatně artikulovaný	komunikace převážně nonverbální, neartikulované výkřiky, případně jednotlivá slova	rudimentární nonverbální komunikace nebo nekomunikují vůbec
poruchy citů a vůle	afektivní labilita, impulzivnost, úzkostnost, zvýšená sugestibilita	nestálost nálady, impulzivita, zkratkovité jednání	celkové poškození afektivní sféry, časté sebepoškození	těžké poškození afektivní sféry, potřebují stálý dohled
možnosti vzdělávání	vzdělávání na základě speciálního vzdělávacího programu	na základě speciálních programů (pomocná škola)	vytváření dovedností a návyků, rehabilitační třídy	velmi omezené (individuální péče)

(Švarcová 2000 s. 34)

1.3 PŘÍČINY MENTÁLNÍ RETARDACE

Příčin mentální retardace je mnoho a u některých případů to ne vždy lze určit. Příčiny mohou být jak vnitřní tak vnější. Vnitřní příčiny jsou zakódovány v řetězcích pohlavních buněk, kdy při spojení vzniká nový jedinec. Příčina je tedy genetická. Největší skupinou příčin mentální retardace jsou syndromy, které mění počet chromozomů. Nejčastěji vyskytující je Downův syndrom. Mezi vnější příčiny řadíme ty, které mohou vzniknout při početí, v těhotenství, při porodu, poporodním období nebo v raném dětství. Vnější příčiny se tedy rozdělují na prenatální, perinatální a postnatální. Prenatální příčiny jsou ty které, působí od početí po narození. Mohou být zapříčiněny nevyhovující výživou matky, užíváním léčiv, drog, alkoholu, infekčním onemocněním nebo velké emocionální zátěži apod. Perinatální příčiny jsou takové, které působí těsně před porodem, během porodu nebo těsně po porodu. Poškození se zde mohou vyskytnout pokud se vyskytnou nejrůznější komplikace, jedná li se o předčasný porod, pokud dojde k přidušení z důsledku omotání pupeční šňůry, nízká porodní váha nebo těžká poporodní žloutenka. Dle Vágnerové postižení vzniká „ *prostřednictvím organismu matky, který je primárním prostředím plodu. V období těhotenství mohou působit faktory poškozující normální vývoj dítěte (teratogení faktory). Typickým příkladem teratogenu je virus zarděnek, který naruší vývoj embrya v několika oblastech*“. (Vágnerová 1999 s. 147) Postnatální příčiny jsou příčiny které vznikají po porodu. Mohou to být různá nádorová onemocnění, krvácení do mozku, záněty mozku, vyrozy apod. Nejčastější příčiny mentální retardace jsou fyzické vlivy nebo úrazy, poruchy růstu a výživy, intoxikace, různé infekce, nebo nespécifikované prenatální vlivy. (Švarcová 2006 s 51 – 52)

PREVENCE VZNIKU MENTÁLNÍ RETARDACE

Jedná se o zamezení vzniku smyslové, psychické nebo fyzické vady. Také je to snaha o zamezení působení vady na trvalé funkční postižení nebo omezení.

Mezinárodní liga společností pro mentálně postižené (IL SHM) zformulovala deset zásad, které mohou napomáhat eliminaci vzniku mentální retardace. Všech deset pravidel ve zkrácené verzi.

1. Každá žena by měla alespoň 3 měsíce před plánovaným těhotenstvím navštívit svého ošetřujícího lékaře a absolvovat nejrůznější vyšetření a podle výsledků by měl lékař určit nejrůznější opatření, která by podporovala přivedení na svět zdravého potomka. Jedná se například o doporučený různých vitamínů, diet a podobně.
2. Zdravá a vyvážená strava je důležitá jak pro matku tak pro ještě nenarozené dítě. Důležité je tedy dodávat tělu množství vitamínů. Matka by měla jíst maso, ovoce, zeleninu, mléčné výrobky, obiloviny a podobně.
3. Během těhotenství by se matka měla vyvarovat alkoholu, jelikož pije alkohol matka, pije ho i dítě.
4. Je dobré chránit je vůči nejrůznějším infekcím. Pokud matka nebyla v dětství naočkována proti hepatitidě B nebo zarděnkám je třeba se nechat naočkovat.
5. Děti kuřaček se rodí s nižší porodní váhou a jsou mnohem náchylnější různým chorobám. Těhotná kouřící žena svým počínáním může zamezit růstu plodu v děloze.
6. Pokud je matce 35 let a více nebo pokud má jeden z nastávajících rodičů v rodokmenu jakoukoli genetickou anomálii nebo pokud žena prodělala více potratů popřípadě mrtvě narozené dítě doporučuje se návštěva genetické poradny, kde by mohli odhalit případné ohrožené těhotenství.
7. Těhotná žena by měla užívat jen léky, které jí předepsal její ošetřující lékař. Léky užívání před otěhotnění a jejich další užívání by měla matka také konzultovat s lékařem.
8. Matka by se měla vyvarovat RTG záření. Paprsky záření by mohly plod poškodit.
9. Důležité je vyhnout se infekcím. Infekce může zapříčinit poškození mozku dítěte popřípadě smrt. Infekce HIV je přenosná z matky na dítě.
10. Poslední a velmi důležitou zásadou je pravidelné navštěvování svého lékaře. Odborná lékařská péče může v čas odhalit různé abnormality.

1.4 PERVAZIVNÍ VÝVOJOVÉ PORUCHY

Mezi pervazivní poruchy se řadí těžké vývojové poruchy, které mají svůj počátek již v raném dětství. Mohou se projevovat od narození nebo začínají kolem 2- 3 let. Jsou charakterizovány jako kvalitativní poruchy sociální interakce, komunikace, hry se sklonem k stereotypním rituálům. *„Za příčinu této vývojové poruchy je považována souhra faktorů organických (vnější negativní vlivy, zasahující vyvíjející se CNS dítěte, nejspíše v raných stádiích těhotenství) a faktorů hereditárních, i když jejich přesná povaha je stále jen předmětem hypotéz.“* (P. Říčan, D. Krejčířová a kol. s 205). Jedná se tedy o vývojové poruchy, kde je narušen vývoj sociálních vztahů a dovedností. V důsledku takového deficitu vznikají „neprostupující“ tedy pervazivní poruchy. Závažně tím narušují adaptivní fungování postiženého jedince.

ČASNÝ INFANTILNÍ AUTISMUS

Časný infantilní autismus je porucha projevující se do 30 až 36 měsíců věku jedince. Jedná se o poruchu poměrně vzácnou ale za to velmi závažnou, která postihuje především chlapce. Narušené je především utváření sociálních vztahů a schopnost komunikace. Obtíže v těchto oblastech přetrvávají po celý život jedince. Porucha řeči a komunikace u jedinců s autismem. *„Jde o globální selhávání ve všech komunikačních modalitách – tedy i v neverbálních interakčních dovednostech“.*(P. Říčan, D. Krejčířová a kol. s 206). Děti s autismem velmi málo napodobují druhé, nevyužívají gestikulaci a veškerý m pohybům chybí komunikační význam. Téměř polovina těchto dětí si nikdy neosloví mluvenou řeč. Byly i pokusy naučit tyto děti znakovou řeč, ovšem neúspěšné. *„Pokud se u dítěte s autismem řeč rozvíjí, může být slovní zásoba bohatá, ale dítě zprvu slova nepoužívá ke komunikaci. V řeči je typická řada nápadností: četné echolálie, především tzv. „odložené echolálie“ – dítě pak opakuje slova nebo i dlouhé výroky, které někdy dříve, i se značným časovým odstupem, zaslechlo.“* (P. Říčan, D. Krejčířová a kol. s 206). Po této fázi začíná fáze, kdy dítě tyto naučené fráze začíná používat ke komunikaci, především aby vyjádřilo nějakou žádost. Řeč ovšem většinou používá ve 2. osobě jednotného čísla („chceš čokoládu“)

Porucha sociálních vztahů- V kojeneckém věku ještě nemusí být porucha patrná. Rodiče si nemusejí ničeho povšimnout, proto ani nevyhledávají odbornou pomoc. Zvláštností si rodiče začínají všimnout až kolem druhého roku života dítěte. Dítě z počátku nereaguje a proto se může zdát, že se vyskytla porucha sluchu. Některé zvláštnosti se však mohou projevit již

v kojeneckém věku, kdy dítě nechce navazovat oční kontakt, nevyžaduje pozornost ani přítomnost ostatních lidí, nemá potřebu se mazlit. „Narušeno bývá i utváření emočního pouta k rodičům, rodiče mohou cítit, že je dítě zcela ignoruje, nebo dokonce odmítá.“ (P. Říčan, D. Krejčířová a kol. s 206).

V předškolním věku dítě většinou nejeví zájem o hru a vrstevníky ani hračkami. dítě s autismem nenavazuje přátelské vztahy a chybí empatie. „Nezávažněji postižené děti jako by vůbec neodlišovaly živé od neživého: ruku dospělého užívají stejným způsobem jako jakýkoliv jiný nástroj , uchopí ji a „přitáhnou“ si žádaný předmět, odstrčí nohu druhého dítěte stejně jako jakoukoliv jinou překážku apod.“ (P. Říčan, D. Krejčířová a kol. s 206).

Odpor ke změnám a nepružnost myšlenkových operací- Děti s autismem mají velký problém s přijímáním byt drobných změn ve svých denních rituálech. Můžeme pozorovat i rituály v pohybech jako je chůze po špičkách, různé poskoky apod. Stereotypní chování se rozvíjí většinou kolem 3 – 4 roku života a nejvýrazněji je pozorovatelná v předškolním věku.

Infantilní autismu se dělí na vysokofunkční bez MR a nízkofunkční v kombinaci s MR. Nízkofunkční autismus se vyskytuje 2/3 případů.

Atypický autismus se od infantilního autismu liší především v době vzniku (vzniká až po třetím roku života jedince) Nebo se nenaplnuje jedno ze základních tří kritérii pro dětský autismus. Ve většině případů jde o děti s diagnostikovaným těžkým stupněm mentální retardace u nichž se díky nízké úrovni fungování nemohou veškeré disfunkce plně projevit.

ASPERGERŮV SYNDROM

Aspergerův syndrom je stejně jako u infantilního autismu častěji zaznamenáván spíše u chlapců je to asi (8 : 1) Od autismu se také aspergerův syndrom liší v především v nepřítomnosti poruchy řeči. V pozdějším vývoji dítěte bývá řeč velmi dobře rozvinutá a artikulace může být dokonalá. „Odchylky intonace a hlasitosti jsou však časté, řeč je repetitivní a často formálně pedantická. Závažné jsou ovšem především poruchy pragmatické – dítě se nedokáže přirozeným způsobem zapojit do rozhovorů, neudrží linii rozhovoru. U mladších dětí bývá verbalizace spíše chudá, ve starším věku naopak překotná a nepřizpůsobená kontextu, dítě hovoří v dlouhých monologích o svém vlastním zájmu, často i zdánlivě nekoherentně, nebere ohled na reakce a zájmy posluchače.“ (P. Říčan, D. Krejčířová a kol. s 218).

U aspergerova syndromu je však rozhodující diagnóza porucha sociální interakce. Od dětství lze zpozorovat poruchy v neverbální komunikaci jako je nenavazování očního kontaktu, nedodržování adekvátního tělesného kontaktu apod. Výrazné jsou také reakce na emoce druhých lidí. Převládá nezáměr. Děti s aspergerovým syndromem mohou mít někdy problémy s navazováním vztahů k rodičům ovšem mnohem závažnější je navazování vztahů s vrstevníky. Mladší děti většinou vůbec nejeví zájem o hru s vrstevníky, proto v pozdějším věku chybí kamarádky vztahy. Pokud se o navázání kontaktu snaží, tak jejich chování je ve většině případů neomalené, nepřiměřené, hrubé a také agresivní. Z toho důvodu bývají tito jedinci v kolektivu velmi často odmítáni. Inteligence těchto dětí bývá většinou v normě. Typické však pro tuto poruchu je záliba v technických oborech (zájem o vlaky, jízdní řády, počítače, kalendáře, encyklopedie apod.) Motivovat nebo zaujmou dítě k nějaké činnosti proto bývá většinou velmi obtížné ale v oblasti, která ho zajímá je velmi vytrvalé. Mají však problém s rozlišováním důležitých údajů od těch méně důležitých. Všechny údaje mají pro jedince stejnou váhu. I přes dobrou úroveň inteligence velmi často selhávají díky specifickým poruchám učení. Jedná se především o dyskalkulii a dysgrafii. To je způsobeno motorickou neobratností. U mnoha dětí brání dobrou adaptaci jak na školku tak školu další přidružené poruchy jako je např.: hyperaktivita nebo impulzivita. Většina jedinců s aspergerovým syndromem je v dospělosti schopna samostatného života, okolí je však bere za podivíny.

Listina práv a svobod osob s autismem

- 1. „Právo lidí s autismem žít v mezích svého potenciálu co nejsamostatněji a nejplnohodnotnější život.*
- 2. Právo lidí s autismem na dostupnou, nestrannou a přesnou klinickou diagnózu a lékařský posudek.*
- 3. Právo lidí s autismem na dostupné a přiměřené vzdělání.*
- 4. Právo lidí s autismem (a jejich zástupců) na účast v každém rozhodování, které ovlivní jejich budoucnost. Přání jednotlivce je vždy nutné v co největší možné míře zjišťovat a respektovat.*
- 5. Právo lidí s autismem na dostupné a vhodné bydlení.*
- 6. Právo lidí s autismem na pomůcky, asistenci a podpůrné služby nutné k tomu, aby mohli vést plně produktivní, důstojný a nezávislý život.*

7. **Právo** lidí s autismem na příjem či výplatu, které dostačují k opatření oblečení, dostatku jídla, přiměřeného ubytování a dalších životních nutností.
8. **Právo** lidí s autismem se v co největší možné míře účastnit rozvoje a řízení služeb poskytovaných pro jejich pocit pohody.
9. **Právo** lidí s autismem na vhodnou péči o jejich fyzické, mentální a duchovní zdraví, a na vhodné poradenství. To zahrnuje poskytnutí vhodné léčby a medikace, podávané v zájmu jednotlivce a při všech ochranných opatřeních.
10. **Právo** lidí s autismem na smysluplné zaměstnání a pracovní nácvik.
11. **Právo** lidí s autismem na dostupnou dopravu a svobodu pohybu.
12. **Právo** lidí s autismem těšit se z kultury, zábavy, rekreace a sportu, a aktivně na nich participovat.
13. **Právo** lidí s autismem na využití všech zařízení, služeb a aktivit komunity rovným dílem.
14. **Právo** lidí s autismem na sexuální a jiné vztahy včetně manželství, vztahy bez vykořisťování a nátlaku.
15. **Právo** lidí s autismem (a jejich zástupců) na právní zastoupení a asistenci a na plnou ochranu svých zákonných práv.
16. **Právo** lidí s autismem na bezpečí před strachem z neoprávněné internace na psychiatrických klinikách či v jiných restriktivních institucích, či před vyhrožováním touto internací.
17. **Právo** lidí s autismem na bezpečí před hrubým fyzickým zacházením nebo opomíjením.
18. **Právo** lidí s autismem na bezpečí před zneužíváním léků nebo jejich nesprávném použití.
19. **Právo** lidí s autismem (a jejich zástupců) na přístup ke všem informacím nacházejících se v jejich osobních, lékařských, psychologických, psychiatrických a školních záznamech.“

<http://www.apla.cz/listina-prav-a-svobod-lidi-s-pas/obsah/stanoviska-apla/listina-prav-lidi-s-autismem>

1.5 DĚTSKÉ MOZKOVÁ OBRNA

Dětská mozková obrna je porucha mozku, která vzniká v období prenatálním, perinatálním a také časně postnatálním. Za příčinu se mohou považovat v prenatálním období- infekce, alkohol, léky, drogy, diabetes mellitus matky, rentgenové záření. V perinatálním období se vyskytují dvě nejčastější příčiny. Komplikované protahované porody provedené císařským řezem nebo kleštěmi. Druhá příčina vzniku DMO je novorozenecká asfyxie. To je stav kdy je krev nedostatečně okysličována a to díky nedostatečnému nebo opožděnému dýchání po porodu. Období časně postnatální je považováno zpravidla do jednoho roku dítěte. Jedná se zde nejčastěji o úrazy hlavy a infekce centrální nervové soustavy. Přesnou příčinu stejně jako u pervazivních poruch nebo mentální retardace se většinou nepodaří přesně určit. Příčiny vzniklé v prenatálním období

K dětské mozkové obrně jsou velmi často přidruženy mentální retardace různého stupně, smyslová postižení, specifické poruchy učení, zdravotní obtíže (především epilepsie). *„Přehledové studie uvádějí, že mentální retardace je přítomna asi u 1/3 až 1/2 všech dětí s DMO, u dalších asi 40% je nacházeno lehčí oslabení inteligence a poruchy učení. IQ přitom bývá u těchto dětí spíše stabilnější než v běžné populaci, většinou s mírnou akcelerační tendencí ve vývoji.“* (P. Říčan, D. Krejčířová a kol. s 89) Poruchy řeči u DMO jsou zaznamenány v 75 % případů ovšem verbální složka inteligence bývá ve většině případů u těchto dětí jejich silnou stránkou. Velmi časté jsou však poruchy zraku a také pozornosti.

FORMY DMO

Rozlišujeme 4 základní formy DMO.

Tabulka č. 2 rozdělení forem DMO podle mezinárodní klasifikace nemocí (MKN 10)

KOD DLE MKN - 10	Slovní označení
G 80	Mozková obrna
G 80.0	Spastická kvadruplegická mozková obrna
G 80.1	Spastická diplegická mozková obrna
G 80.2	Spastická hemiplegická mozková obrna
G 80.3	Dyskinetická mozková obrna
G 80.4	Ataktická mozková obrna
G 80.8	Smíšená mozková obrna
G 80.9	Neurčená mozková obra

(S. Fischer, J. Škoda 2008 s 40)

Forma hypertonická (spastická)je nejčastěji se vyskytující forma. „*Nejhorší prognózu, i pokud jde o očekávaný budoucí kognitivní vývoj, mají děti s kvadruparézami (postiženy jsou všechny končetiny), méně často je mentální retardace přítomna u diuréz s postižením pouze dolních končetin. V případě hemiparéz (postižena pouze jedna polovina těla) bývá při postižení pravé hemisféry kognitivní kapacita těchto dětí nejčastěji lehce subnormální (průměrné IQ 90) s převahou verbální složky, v případě postižení levé hemisféry asi polovina dětí v podstatě nejeví známky kognitivní poruchy, u druhé poloviny bývá inteligence snížena – nejčastěji do pásma lehké mentální retardace (průměrné 65 IQ), většinou také s převahou verbální složky.*“ (P. Říčan, D. Krejčířová a kol. s 89)

Forma dyskinetická - (atetoidní) se vyznačuje mimovolnými pohyby a svalový tonus je kolísavý. U diskynetické formy se nejméně často objevuje postižení intelektových schopností. Pohybové postižení je však velmi těžké. Postiženy jsou všechny složky svalové skupiny i motoriky mluvidel. Proto je v tomto věku těžké určit intelektové schopnosti dětí. Mnohdy může být mentální úroveň dítěte označena za mnohem nižší.

Forma ataktická, mozečková – Je formou poměrně ojedinělou vyskytuje se asi u 5 – 10 % DMO. Narušena je především rovnováha a pohybová koordinace. V jemné motorice je nápadný třes ruky. Vždy při ataktické formě přítomno velmi těžké postižení intelektu.

Forma hypotonická – je forma, která má vzhledem ke kognitivnímu vývoji nejhorší prognózu. Velmi často se spojuje v těžkém stupněm mentální retardace. Hypotonie u dětí s pohybovým postižením bývá v prvním měsících života velmi častá, pokud se však během vývoje nemění v jinou formu pak se nejspíše nejedná o DMO.

Tabulka č. 3 Výskyt mentální retardace (MR) u postižených s DMO

Forma DMO	Těžká MR	Středně těžká MR	Lehká MR
diparetická	5,3 %	16,7 %	26,7 %
hemiparetická	1,2 %	13,7 %	20,0 %
kvadruparetická	8,3 %	25,0 %	33,3 %
dyskinetická	0 %	19,5 %	21,9 %
hypotonická	6,2 %	31,2 %	37,5 %

(S. Fischer, J. Škoda 2008 s 48)

Tabulka č. 4 Výskyt poruch řeči u postižených DMO

Porucha řeči	Výskyt
dysartrie	19,6 %
anartrie	2,8 %
dyslalie	10,2 %
opožděný vývoj řeči	6,4 %
koktavost	1,9 %
patolalie	1,8 %

(S. Fischer, J. Škoda 2008 s 49)

1.6 ŘEČ JAKO NÁSTROJ DOROZUMÍVÁNÍ

„Řeč je významným nástrojem , kterého my lidé užíváme k tomu, abychom navazovali vzájemné kontakty, dovídali se nové informace, sdělovali si své myšlenky, podělili se o své pocity radosti i smutku.“ (J. Krejčířová, Z. Kaprová 1999 s 7) Řeč je nástroj, který otevírá cestu k dorozumění se s jinými lidmi. Informace podávané v mluvené podobě jsou rychlejší, pohotovější a sugestivnější než informace tištěné. *„Řeč a její nástroj jazyk v sobě kumuluje kulturní dědictví předchozích generací a představuje prostředek identifikace člověka s jeho národní identitou.“ (J. Krejčířová, Z. Kaprová 1999 s 7)*

PORUCHY ŘEČI U DĚTÍ

Každé dítě se rodí s vrozenou schopností naučit se mluvit. Tato schopnost se však rozvine v dovednost jen za předpokladů odpovídajících podmínek a vhodných okolností. *„Umění správně mluvit není jen dána vnitřními dispozicemi jedince, jeho nadáním , typem osobnosti, ale je výsledkem výchovy a přímého vlivu prostředí, do kterého dítě vyrůstá.“ (J. Krejčířová, Z. Kaprová 1999 s 9)* Poruchy řeči dělíme na vývojové a získané. V obou případech je jsou však narušeny nejrůznější aspekty řeči jako artikulace, plynulost řeči, prozodie (intonace), pragmatika, plynulost apod. Porucha řeči bývá také součástí mnoha psychických nebo neurologických poruch.

Jsou uváděna asi 2% dětí v předškolním věku s vývojovou poruchou řeči. Ovšem jsou li započítány i lehčí vady výslovnosti počet vstoupne na 19%. Všechny vývojové poruchy řeči se vyskytují u chlapců v poměru (3 : 1). *„V případě perinatálního poškození řečových center, které v dospělosti vede k afázii, se u dětí řeč rozvíjí většinou bez známek poruchy nebo jen s malými odchylkami. Řečové funkce mozku přebírá pravá (nebo pro řeč nedominantní) hemisféra.“ (P. Říčan, D. Krejčířová a kol. s 206).*

OSVOJOVÁNÍ ŘEČI

Osvojování řeči probíhá již od narození a je rozděleno na několik stadií. Předřečové stadium, přechodné stadium a stadium vývoje vlastní řeči. *„Schéma vývojových etap osvojování řeči popsal německý lékař Kussmaul.“ (J. Krejčířová, Z. Kaprová 1999 s 9).* Samotný vývoj řeči začíná neidentifikovatelným křikem. Toto období se dá považovat za průpravu

k budoucímu používání hlasu. Neidentifikovatelný křik se kolem 6. týdnu začíná měnit ve křik s citovým zabarvením. Jemný hlasový začátek naznačuje pozitivní rozpoložení a náladu dítěte. Ovšem tvrdé a ostré nasazení hlasu značí nepříjemné pocity. Již v tomto období je dbát na prevenci a to prevenci dětské chraptivosti. Ta vzniká v důsledku nešetrného užívání hlasu a přepínání hlasivek. V každém případě neplatí pověra, že dítě si křikem posiluje plíce. Častý křik může zapříčinit závažné poškození hlasivek. Dítě nám však křikem dává najevo svou nespokojenost, snaží se oslovit své okolí nebo přivolat pomoc. Pokud nedojde k vystižení může dojít k dlouhodobému strádání. Křik se postupně začíná měnit ve žvatlání, broukání. Jde o hru s mluvidly, kdy si dítě procvičuje pohyby mluvidel – rtů, jazyka, měkkého patra, hltanu. Kolem 5. měsíce života se dítě snaží napodobovat zvuky, které slyší. Dítě se také snaží napodobovat pohyby tváře, které vidí u mluvících osob. Stadium broukání se mění ve stadium napodobovací. Zde se také projevuje zpětná vazba sluchová. Děti s poruchou sluchu se v tomto období odmlčí z důvodu chybějící zpětné sluchové stimulace. Důležité je v tomto věku dítě v mluvení podporovat. Jestliže nedochází k odezvě ze strany rodiny, může i slyšící dítě při nedostatku a pozitivní zpětné odezvě odmlčuje a vývoj řeči může být zpomalen a ohrožen. Kolem 6-8 měsíce života se napodobovací stadium mění na stadium rozumění řeči. Dítě ještě nemluví ale rozumí obsahu sdělení. V průběhu těchto předřečových etap si dítě fixuje základní zvukový inventář hlásek a základní charakteristiku mateřského jazyka a její rytmus. Posledním obdobím je samotné období vývoje vlastní řeči. Kolem prvního roku života dítě začíná dítě používat svá první slova. Okruh používaných slov se postupně začíná rozšiřovat.

VÝZNAM PŘEDŠKOLNÍ VÝCHOVY V ŘEČI

Úloha mateřské školy má z hlediska prevence značný význam. Vedle rodiny má mateřská škola mimořádný prostor pro budování jazykových kompetencí. V období předškolní výchovy lze významným způsobem ovlivnit proces zdokonalování mluvních dovedností. Značným způsobem také lze podpořit zájem o četbu knih. *„Úkolem jazykové výchovy v předškolním věku a těžištěm prevence poruch řeči je všestranně podněcovat děti ke spontánnímu mluvení a chuti k mluvení, zdokonalovat mluvní pohotovost, rozvíjet smyslové vnímání, slovní zásobu, tvořivé myšlení, představivost a fantazii dětí, jakož i jejich rytmické cítění a pohybovou obratnost.“* (J. Krejčířová, Z. Kaprová 1999 s 12) Součástí logopedické péče je také péče o všestranný rozvoj motorických schopností a dovedností v oblasti jemné i hrubé motoriky a motoriky mluvidel.

Motorikou mluvidel se rozumí jejich připravenost na realizaci jemných pohybů při výslovnosti jednotlivých hlásek. Základním předpokladem dobré výslovnosti je artikulace. Důležitou roli ve vývoji řeči dítěte také hraje citová oblast. „*Proto veškeré činnosti v rámci jazykové výchovy, mají-li být účinné, je třeba provádět v ovzduší důvěry a pohody. Žádný dril nemůže nahradit účinnost učení, které probíhá v atmosféře bezpečí a radosti.*“ (J. Krejčířová, Z. Kaprová 1999 s 12)

1.7 PORUCHY ŘEČI A JEJICH DŮSLEDKY

Chyby projevující se v mluveném projevu mohou negativně ovlivnit společenskou prestiž jedince. Řeč je základem lidské komunikace a neschopnost dorozumět se s okolím znemožňuje plnění adekvátní sociální role. „*Ve schopnosti si vzájemně naslouchat, porozumět, umět si sdělovat myšlenky jsou skryty a zakotveny základní principy sociální koexistence, integrace a fungování celé společnosti*“ (J. Krejčířová, Z. Kaprová 1999 s 12)

Mezi nejčastější poruchy řeči patří : koktavost, breptavost, dyslalie, opožděný vývoj řeči, huhňavost.

Koktavost (balbuties)- Koktavost je velice závažná a komplikovaná porucha. Projevuje se křečovými stahy svalů, které se podílí na realizaci řeči. Velkou měrou zahrnuje také oblast psychiky. První příznaky koktavosti se dají snáze přehlédnout. Dítě ve snaze rychle sdělit své myšlenky a vyjádřit se vkládá do řeči pauzy a různé pomocné zvuky nebo slůvka. Tyto zprvu nenápadné příznaky se začnou postupně fixovat. Dítě díky tomu na sebe strhává pozornost posluchačů a je toho dobře vědom. Negativně se to projevuje v oblasti psychiky a stává se deprivujícím faktorem. Velmi časté je grimasování obličeje, tiky, změna barvy obličeje, stahování nosních křídel. Řečový projev také doprovází nepřiměřené pohyby rukou, nohou nebo dokonce celého těla. V rámci prevence a zhoršení stavu je důležité se zaměřit na zklidnění mluveného projevu dítěte nevystavování situacím vyžadující rychlou reakci. Velmi často se využívá zpěv. Při zpěvu se ve většině případů příznaky koktavosti nevyskytují. Na obtíže není vhodné upozorňovat ale vhodným a citlivým způsobem dítěti jeho vyjadřování usnadnit. Výskyt koktavosti v populaci není zanedbatelný a častěji se vyskytuje u chlapců.

Breptavost (tumulus sermonis) – Tempo řeči je nápadně zrychleno. Řeč není plynulá, ale je bez zadržování a opakování. Dítě se velmi často přeříkává, komolí slova a artikulace je nezřetelná a pro okolí většinou nesrozumitelná. Breptavost bývá jedním z doprovodných příznaků hyperaktivity. Logopedická

prevence je především zaměřena na snížení mluveného tempa, zpomalení řeči. Důležité je dbát na pečlivé vyslovování s oporou o samohlásky. Vhodné je procvičování vytleskávání rytmu a přednes básniček. Ovšem musí se respektovat specifické potřeby a zvláštnosti dítěte.

Porucha výslovnosti (dyslalie)- Porucha výslovnosti bývá nejčastějším postižením dětí předškolního věku. Děti v předškolním věku ještě nedokáží vyslovit některé hlásky ve správné podobě nebo je nahrazuje popřípadě vynechává. Ne všechny odchylky lze považovat za přirozené vývojové odchylky, které se v průběhu vývoje spontánně upraví. Někdy je zapotřebí věnovat těmto odchylkám zvláštní pozornost či logopedickou péči. Porucha řeči nemusí být tak závažná, že se skutečně jedná o příznaky postižení řeči a ne o přirozenou vývojovou odchylku. Velká pozornost by měla být věnována případům, kdy je postižené velké množství hlásek a kdy se porucha výslovnosti nevyskytuje samostatně. Tehdy, kdy je jedním z příznaků vytvářejících širší obraz postižení řeči v oblasti produkci i rozumění řeči, v oblasti gramatiky a v oblasti vnímání. Stanovené věkové hranice pro zahájení logopedické péče nelze určit. Prevence u poruch výslovnosti především v rozvíjení zrakového vnímání, sluchového vnímání, motoriky mluvidel a rozvoji jemné a hrubé motoriky. Velmi důležité je předkládání správného mluveného vzoru.

Huhňavost rinolálie- Huhňavost je zapříčiněna nesprávným poměrem mezi rezonancí nosní a ústní dutiny při výslovnosti. Patrohltnový uzávěr zajišťuje regulaci výdechového proudu a jeho směřování do dutiny nosní nebo dutiny ústní. Při nedostatečné funkci patrohltnového uzávěru není možné vytvořit překážku pro průchod vzduchu nosem, tedy nosové zabarvení se projevuje u všech hlásek, nejen u nosovek. Poruchu zvuku řeči, kterou tyto příznaky provází se nazývá otevřená huhňavost. Otevřená huhňavost bývá také jedním z příznaků u poruchy řeči při rozštěpu patra. Opak zvýšené nosovosti je nosovost snížená, tedy snížená huhňavost. V tomto případě se do cesty průduchu vzduchu staví překážka nejčastěji v podobě nosní mandle. Příčin může být více ale tím už se zabývá odborná diagnostika. Děti trpící nosovostí z důvodu zvětšené nosní mandle dýchají převážně ústy. I spánek z tohoto důvodu bývá nekvalitní. Děti velmi často trpí rýmou a celkově působí velmi unaveně.

Elektivní mutismus- V případě elektivního mutismu nejde o poruchu řeči samotnou ale o její užívání. Vývoj řeči nebývá závažně narušen. Mírná neobratnost nebo artikulační poruchy jsou však velmi časté. Dítě v některých situacích mluví dobře ale nemluví v určitém typu prostředí nebo s určitými lidmi. Nejčastěji se tomu stává v mateřské škole, škole nebo ve styky s cizími

lidmi. Vliv také hraje stydlivost, problémy s odloučením od rodičů, negativistické tendence apod. *„Elektivní mutismus jako přidružená diagnóza je oprávněn i u dětí s jinými psychickými poruchami – časté je zejména spojení s generalizovanou úzkostnou poruchou nebo s depresí – vzhledem k nápadnosti komunikace a k obtížím vyšetření dítěte, které odmítá často nejen mluvit, ale spolupracovat u řady činností neverbálních, mohou tyto další psychické poruchy unikat.“* (P. Říčan, D. Krejčířová a kol. s 206).

Vývojová dysfázie – Vývojová dysfázie je porucha osvojování mluvené řeči. Ve většině případů se nejedná o chybění řeči ale její vývoj je velmi opožděn. Opoždění řeči však není v důsledku mentální retardace, poruchou sluchu, pohybových postižení ani deprivacími či jinými působícími vlivy prostředí. Diagnostika vývojové dysfázie je ve věku kolem 3 let velmi obtížná. *„V případě vývojové dysfázie se řeč sice v průběhu předškolního nebo mladšího školního věku také většinou rozvine a ve školním věku již dítě nemusí být při běžné komunikaci nápadné, ale dysfázie trvá a projevuje se především poruchami čtení a psaní, verbální IQ je oproti neverbálnímu výrazně sníženo, verbalizace bývá trvale méně obratná. V řeči pozorujeme kvalitativní odchylky a diskrepance mezi různými složkami řečového vývoje“* (P. Říčan, D. Krejčířová a kol. s 182). U dětí s opožděnou řečí musí být v první řadě vyloučena mentální retardace pervazivní vývojové poruchy (autismus) poruchy sluchu a popřípadě podmětové nebo emoční deprivace. U podmětové či emoční deprivaci se po změně prostředí většinou porucha řeči upravuje. Např. dvojjazyčný výchova může dysfázii zhoršovat ale nikdy není její příčinou. Musí být také zachyceny poruchy orální motoriky, ty bývají velmi často příčinou nedostatečného rozvoje řeči i u dětí s pohybovým postižením (DMO).

Vývojová dysfázie se dělí na poruchu expresivní a receptivní.

Expresivní vývojová dysfázie – Vývoj řeči v neverbálním období (období žvatlání, slabičné žvatlání, broukání) nebývá většinou nijak nápadný a neprobíhá s žádnou odchylkou. Porozumění se také vyvíjí dobře. Dítě má zájem o komunikaci, dorozumívá se gesty. Velmi často tyto děti používají neverbální komunikaci tak obratně, že budí dojem, že se dítě nesnaží mluvit, protože to nepotřebuje. To co potřebuje dokáže vyjádřit beze slov. První slova se objevují se mohou objevit až kolem druhého roku života. Obsah slovní zásoby se kolem třetího a čtvrtého věku začíná rozšiřovat. Ve druhém věku, kdy aktivní řeč chybí, není tedy možné dysfázii odlišit od běžného opožděného

vývoje řeči. Podezření na dysfázii lze vyslovit tehdy, kdy se začne rozšiřovat slovní zásoba. „V případě opožděného vývoje řeči začíná ve 3. roce věku slovní zásoba narůstat a řeč se rychle normalizuje. Tento řečový spurt je pozorován i u dětí s expresivní dysfázií, ale dochází k němu většinou až kolem 4 let (nebo po dosažení mentální úrovně 4 let)“ (P. Říčan, D. Krejčířová a kol. s 182). S nárůstem slovní zásoby je dítě schopno pojmenovat velké množství obrázků. Dokáže jednoslovně nebo velmi stručně odpovědět i na složitější otázky. Po dlouhou dobu však přetrvávají problémy s artikulací a gramatikou. Dítě není schopno delšího plynulého vyjádření.

Receptivní vývojová dysfázie – První známkou poruchy je nedostatečný vývoj aktivní řeči a poruchy porozumění. Ve 2. a 3. roku života také nemusí být nápadné proto, že stejně jako u expresivní vývojové dysfázie se děti dorozumívají především neverbálně. „U receptivní vývojové dysfázie bývá kromě obtíží s porozumění typické i poruchy pozornosti k verbálním podnětům při často zcela přiměřené nebo velmi dobré pozornosti vizuální.“ (P. Říčan, D. Krejčířová a kol. s 182). Při vývojové dysfázii kromě poruch vývoje řeči jsou přítomny i další kognitivní poruchy. Často je zpomalen rozvoj abstraktního a symbolického myšlení – děti si velmi těžko osvojují názvy barev, vztahové pojmy jako velký, malý, stejný, jiný apod. Ve školním věku jsou poruchy častější než u expresivní dysfázie. „Časté jsou ovšem i dysfázie smíšené, kdy je porozumění oslabeno jen lehce a diskrepance mezi úrovní expresivní i receptivní je výrazná.“ (P. Říčan, D. Krejčířová a kol. s 182)

2.1 VÝCHOVA A VZDĚLÁNÍ NA SPECIÁLNÍ MATEŘSKÉ ŠKOLE

„Výchovu a vzdělání je třeba začít od toho, co už dítě umí.“
(T. Bruceová 1996 s 50)

Každá mateřská škola pracuje dle programu, který je zpracován na základě závazného dokumentu tedy dle Rámcově vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání v České republice. *„Úkolem předškolního vzdělávání je doplňovat rodinnou výchovu a v úzké vazbě na ni pomáhat zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů jeho aktivnímu rozvoji a učení.“* (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2004 s 7) Předškolní vzdělávání má za úkol poskytnout dítěti odbornou péči a obohatit denní program. *„Předškolní vzdělávání má usnadňovat další životní a vzdělávací cestu.“* (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2004 s 7) Má tedy za úkol zajistit rozvoj osobnosti, napomáhat chápání okolního světa, učit dítě žít ve společnosti a přiblížit mu normy společností uznávání, podporovat zdravý tělesný a duševní rozvoj.

Školský vzdělávací program mateřské školy by měl vycházet z analýzy současného stavu, ze zkušeností z předchozích let a také ze závěrů inspekční zprávy České školní inspekce. Ve škole speciální by měl být program zaměřený na specifické vzdělávací potřeby dětí. Speciální vzdělávání je poskytováno dětem, které mají doporučení a vyjádření školských poradenských zřízení. Popřípadě také registrujícího praktického lékaře pro děti a dorost.

Péče o děti by měla být založena na pozitivním přijetí, otevřeném projevení citů, opravdovosti a snaze zrcadlení pocitů dětí. Každodenní program by měl klást především důraz na volnou hru, budování smysluplných pravidel, rituálů, individuální speciálně pedagogickou péči, jasně vymezenou strukturu činností ale i relaxaci, svobodu tvořivosti, svobodu pramenící z pohybu, kontaktu s přírodou a okolím. Pedagog by měl být partnerem dítěte. Základem předškolního vzdělávání je prožitkové učení.

2.1 CÍLE A FORMY PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

Cílem školního vzdělávacího programu je

-poskytování speciální pedagogické péče dětem se speciálními vzdělávacími potřebami, důsledně by měly být zohledňovány individuální potřeby a možnosti dítěte.

- vytváření základních předpokladů pro pokračování ve vzdělání.
- napomáhat vyrovnávat nerovnosti vývoje dětí před jejich vstupem do základního vzdělání. (rozvoj samostatné a soběstačné osoby)
- podpora rozvoje každého jednotlivého dítěte v rozsahu jeho individuálních možností (zdravý citový, rozumový a tělesný rozvoj)
- vytvořit osobnost dítěte se zdravým sebevědomím, sebejisté a schopné se orientovat v okolním světě i v sobě samém

Formy speciálního vzdělávání

Velmi důležitý význam ve speciální mateřské škole má snížený počet žáků ve třídě. Na základě žádosti zákonných zástupců ve spolupráci se školským poradenským zařízením a speciálně pedagogickým centrem, mají některé děti individuální vzdělávací plán. U všech dětí by mělo být písemně zaznamenáváno pedagogické hodnocení, kde jsou hodnoceny pokroky v jednotlivých oblastech předškolního vzdělávání. Ve speciálních třídách bývá velmi potřebná pomoc asistenta pedagoga. Důraz by měl být kladen na časté opakování a procvičování komunikačních dovedností nebo osvojení specifických dovedností v rozsahu individuálních možností a potřebám s ohledem na délku pozornosti a soustředěnosti jednotlivých dětí.

Obsah vzdělávání

Obsah vzdělávání je zpracován do integrovaných bloků. Vzdělávací obsah školního vzdělávacího programu vychází ze základních pěti oblastí Rámcového programu pro předškolní vzdělávání České republiky a to :

Dítě a jeho tělo

Dítě a jeho psychika

Dítě a ten druhý

Dítě a poučnost

Dítě a svět

Dítě a jeho tělo. „Záměrem vzdělávacího obsahu úsilí pedagoga v oblasti biologické je stimulovat a podporovat růst a neurosvalový vývoj dítěte, podporovat jeho fyzickou pohodu, zlepšovat jeho tělesnou zdatnost a i pohybovou a zdravotní kulturu, podporovat rozvoj jeho pohybových a manipulačních dovedností, učit je sebeobslužným dovednostem a vést je k zdravým životním návykům a postojům.“ (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2004 s 16)

Cílem tedy je zdokonalování se v oblasti jemné a hrubé motoriky, uvědomění si vlastního těla. Rozvoj v užívání všech smyslů, psychické a fyzické zdatnosti. Osvojení si poznatků o vlastním těle. Vytváření zdravých životních návyků.

Vzdělávací nabídkou rozumíme předkládání dítěti různé činnosti. V bloku dítě a jeho tělo jsou činnosti zaměřeny na smyslové hry, grafické a konstruktivní činnosti, lokomoční a pohybové činnosti jako je (lezení, chůze, běh apod.) Činnosti zaměřené na rozvoj manipulace s drobnými předměty a s předměty denní potřeby. Zdravotně zaměřené činnosti s těmi souvisí i činnosti relaxační a odpočinkové. Jednoduché sebeobslužné a pracovní činnosti.

Dítě a jeho psychika - „Záměrem vzdělávacího úsilí pedagoga v oblasti psychologické je podporovat duševní pohodu, psychickou zdatnost a odolnost dítěte, rozvoj jeho intelektu, řeči a jazyka, poznávacích procesů a funkcí, jeho citů i vůle, stejně tak i jeho sebepojetí a sebenahlížení, jeho kreativity a sebevyjádření, stimulovat osvojování a rozvoj jeho vzdělávacích dovedností a povzbuzovat je v dalším rozvoji, poznání a učení.“ (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2004 s 18)

Dítě a psychika zahrnuje ještě oblast vzdělávacích cílů pro 1. Řeč a jazyk 2. Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace 3. Sebepojetí citů a vůle.

Řeč a jazyk - v této oblasti jde především o rozvoj řečových schopností, jazykových a komunikativních dovedností. Jde také o osvojování si poznatků, které předcházejí čtení a psaní.

Vzdělávací nabídka v oblasti řeči a jazyka se rozumí nabízení různých hádanek, her se slovy artikulační hry apod. Pedagog vede jak skupinové tak individuální

rozhovory při kterých, rozvíjí slovní zásobu dětí. Předčítá dětem knížky, provádí dramatizaci pohádek, zpívá nebo recituje básně, vše společně s dětmi.

Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace. - Cílem v této oblasti je především rozvoj smyslového vnímání rozvoj paměti, pozornosti a fantazie. Posilování přirozených poznávacích citů, pozitivního vztahu k učení a vytváření si základů pro práci s informacemi.

Pedagog dítěti nabízí pozorování jak běžných objektů, tak i objektů přírodních, kulturních a technických. Motivuje dítě k manipulaci s předměty jedná li se o různé třídění nebo přiřazování. Nabízí dětem nejrůznější námětové, smyslové hry.

Sebepojetí, city, vůle – Hlavním cíle je poznání sama sebe a rozvoji pozitivních vztahů a citů. Získávání citové samostatnosti však i citové vztahy vytvářet, rozvíjet a prožívat. Získat sebevědomí, sebedůvěru a osobní spokojenost.

Vzdělávací nabídkou pedagog přináší příležitost hry především spontánní hry, která je v předškolním věku velmi důležitá. Zaměřuje se na činnosti, které podporují samostatné vystupování a vyjadřování nejrůznějším způsobem (výtvarně, dramatizací, literárně, hudebně, pohybově apod.) Uskutečňuje s děti nejrůznější výlety a navštěvuje kulturní akce. Provádí činnosti na poznání různých lidských vlastností.

Dítě a ten druhý – *„Záměrem, vzdělávacího úsilí pedagoga v interpersonální oblasti je podporovat utváření vztahů dítěte k jinému dítěti či dospělému, posilovat, kultivovat a obohacovat jejich vzájemnou komunikaci a zajišťovat pohodu těchto vztahů.“* (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2004 s 16)

Vzdělávací cíle v této oblasti jsou především seznamovat se s pravidly slušného chování a chování se k druhému. Osvojení si elementárních poznatků a navazování vztahů k druhým lidem, jak v rodině, mateřské škole, v dětském kolektivu apod.) Rozvoj komunikativních dovedností a to jak verbálních tak neverbálních.

Pedagog ve vzdělání nabízí činnosti a hry zaměřené na porozumění a dodržování pravidel a ohleduplnosti k ostatním. Činnosti, které se zaměřují na poznávání sociálního prostředí ve kterém dítě žije. Pedagog také nabízí aktivity podporující sbližování a vzájemnou komunikaci dětí.

Dítě a společnost – „Záměrem vzdělávacího úsilí pedagoga v oblasti sociálně - kulturní je uvést dítě do společenství ostatních lidí a do pravidel soužití s ostatními, uvést je do světa materiálních i duchovních hodnot, do světa kultury a umění, pomoci dítěti osvojit si potřebné dovednosti, návyky i postoje a umožnit mu aktivně se podílet na utváření společenské pohody ve svém sociálním prostředí.“ (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2004 s 26)

Cílem této oblasti je rozvíjet schopnost žít ve společenství ostatních lidí. Rozvíjet základní kulturně společenské postoje, návyky a dovednosti. Rozvíjet estetický a společenský vkus. Seznámit se s jinými národnostmi, kulturami a poznávání pravidel společenského soužití.

Pedagog by měl nabízet pestré společenské a praktické hry, které je uvádějí do světa lidí a práce (hry seznamující děti s různými druhy povolání). Činnosti zaměřující se na hudební, dramatické, literární výtvarné, pohybové rozvíjení dítěte. Pedagog by měl nabízet aktivity spojené s poznáváním jiných kultur a národností pomocí výstav, divadelních představení apod.

Dítě a svět – „Záměrem vzdělávacího úsilí pedagoga v environmentální oblasti je založit u dítěte elementárního podvědomí o okolním světě a jeho dění, o vlivu člověka na životní prostředí – počínaje nejbližším okolím a konče globálními problémy celosvětového dosahu – a vytvořit elementární základy pro otevřený a odpovědný postoj dítěte (člověka) k životnímu prostředí.“ (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2004 s 29)

Vzdělávací cíle jsou zaměřeny především na seznámení se s místem, ve kterém dítě žije. Vytvoření podvědomí o sounáležitosti člověka s přírodou a tedy i úcty k životu. Pochopení co lidské konání může způsobovat životnímu prostředí.

Pedagog dítěti nabízí pozorování života (přírody) v jeho okolí. Aktivity zaměřené na orientaci v obci a sní spojená nebezpečí. Hry a aktivity spojené s dopravou. Hry a nácvik situací, které v běžném životě mohou nastat.

2.2 ORGANIZACE PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

1. Předškolní vzdělávání je určeno dětem ve věku od tří do šesti let.
2. Ředitel mateřské školy po dohodě s zřizovatelem školy určí místo a termín, kde se mohou podávat žádosti k předškolnímu vzdělávání pro následující školní rok.
3. O přijetí dítěte do mateřské školy rozhoduje ředitel, který má ve své pravomoci stanovit zkušební dobu pobytu dítěte v mateřské škole. Tato doba nesmí být však delší než tři měsíce.
4. Přednostně jsou k předškolnímu vzdělávání přijímány ty děti, které mají před sebou poslední rok před zahájením povinné školní docházky. Pokud už je kapacita mateřské školy plná a nelze tedy dítě, které má před sebou poslední rok před zahájením povinné školní docházky přijmout, zajistí obec ve které má dítě zapsaný trvalý pobyt, zařazení dítěte do jiné mateřské školy, kde ještě nebyla kapacita naplněna.
5. *„Při přijímání dětí k předškolnímu vzdělávání je třeba dodržet podmínky stanovené zvláštním právním předpisem.“* (Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání)
6. Ředitel mateřské školy také rozhoduje o přijetí dítěte se zdravotním postižením a to na základě vyjádření školského poradenského zařízení, popřípadě praktického lékaře pro děti a dorost.
7. Dítě do mateřské školy může být přijato i v průběhu školního roku.

Vyloučení dítěte z předškolního

„Ředitel mateřské školy může po předchozím upozornění písemně oznámeném zákonnému zástupci dítěte rozhodnout o ukončení předškolního vzdělávání, jestliže“

a) se dítě bez omluvy zákonného zástupce nepřetržitě neúčastní předškolního vzdělávání po dobu delší než dva týdny,

b) zákonný zástupce závažným způsobem opakovaně narušuje provoz mateřské školy,

c) ukončení doporučí v průběhu zkušebního pobytu dítěte lékař nebo školské poradenské zařízení,

d) zákonný zástupce opakovaně neuhradí úplatu za vzdělávání v mateřské škole nebo úplatu za školní stravování (§ 123) ve stanoveném termínu a nedohodne s ředitelem jiný termín úhrady.

(2) Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem podrobnosti o podmínkách provozu mateřské školy, organizaci předškolního vzdělávání, zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, jejich stravování a další speciální péči o děti.“

(Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání)

Podmínky pro přijetí dítěte do školy pro děti se speciálně vzdělávacími potřebami

Dítě je do speciální mateřské školy přijato ředitelem na základě vyplněné přihlášky zákonnými zástupci. Další podmínkou je vyplněný evidenční list dítěte a písemné vyjádření školského poradenského zařízení (pedagogicko psychologická poradna, speciálně poradenské centrum) popřípadě písemné vyjádření ošetřujícího praktického lékaře. Po splnění těchto podmínek vydá ředitel Rozhodnutí o přijetí dítěte k předškolnímu vzdělávání. Může také určit zkušební dobu pobytu dítěte v mateřské škole a to nejdéle po dobu 3 měsíců. Do speciální mateřské školy jsou přijímány děti se specifickými vzdělávacími potřebami, s poruchou komunikace, mentálními postiženími, autismem, ADHD, ADD. Přednostně jsou přijímány k předškolnímu vzdělávání děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, děti od 3 let zaměstnaných rodičů.

2.3 PEDAGOGIČTÍ PRACOVNÍCI

Speciální pedagog

Speciální pedagog je kvalifikovaný odborník, získává svou odbornou kvalifikaci vysokoškolským vzděláním, které získá studiem akreditovaného magisterského programu v oblasti pedagogiky. Speciální pedagog je odborník, který se zabývá výchovou a vzděláním jedinců s nejrůznějším typem postižením. Speciální pedagog může působit jak ve speciálním školství tak v poradnách jelikož provádí poradenskou, terapeutickou, logopedickou, diagnostickou činnost. Práce speciálního pedagoga je jedinečná a je zapotřebí velké množství empatie, individuálního přístupu, nasazení a především celoživotního vzdělávání.

Asistent pedagoga

*„Ředitel mateřské školy, základní školy, základní školy speciální, střední školy a vyšší odborné školy může se souhlasem krajského úřadu ve třídě nebo studijní skupině, ve které se vzdělává dítě, žák nebo student se speciálními vzdělávacími potřebami, zřídit funkci **asistenta pedagoga**. V případě dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním je nezbytné vyjádření školského poradenského zařízení.“*

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů

Činnost Asistent pedagoga

Asistent pedagoga má za úkol pomáhat žákům přizpůsobit se školnímu prostředí, pomáhat pedagogickým pracovníkům při výchově a vzdělání žáků, pomoc při komunikaci se žáky, také v neposlední řadě pomáhat při komunikaci se zákonnými zástupci popřípadě s komunitou ze které žák pochází. Pro zřízení pozice asistenta pedagoga je zapotřebí podat žádost, která obsahuje sídlo a název právnické osoby, která vykonává činnost školy. Celkový počet žáků ve třídě a také počet žáků se speciálně vzdělávacími potřebami. Dosažené vzdělání asistenta pedagoga, výši mzdy. Nejdůležitější je však odůvodnění zřízení pozice asistenta pedagoga, samotná pracovní náplň a cíle, kterých chce ředitel díky pomoci asistenta pedagoga dosáhnout.

Ve třídě nebo veškerých studijních odděleních, skupinách kde se nachází i student s těžkým zdravotním postižením mohou zabezpečovat výchovně vzdělávací proces dva pedagogové plus jeden asistent pedagoga.

Ve třídách nebo veškerých studijních odděleních, skupinách kde se nachází žák se zdravotním postižením, může na žádost zákonného zástupce a se souhlasem ředitele školy působit osobní asistent, ten však není zaměstnancem školy.

(Vyhláška MŠMT ČR č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a vzdělávání dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění pozdějších předpisů)

Odborná kvalifikace asistenta pedagoga

Asistent pedagoga získává odbornou kvalifikaci:

- a) *„vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd,*
- b) *vyšším odborným vzděláním získaným studiem v akreditovaném vzdělávacím programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu pedagogických asistentů nebo sociální pedagogiku,*
- c) *středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu pedagogických asistentů,*
- d) *středním vzděláním s výučním listem získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělání a studiem pedagogiky, nebo*
- e) *základním vzděláním a absolvováním akreditovaného vzdělávacího programu pro asistenty pedagoga uskutečňovaného zařízeními dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.“*

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů

3.1 KAZUISTIKA

Chlapec : Radek 20.9. 2006

Diagnostikovaná: středně těžká mentální retardace

Rodinná anamnéza : Radek vyrůstá v neúplné rodině. Matka a otec se rozešli tři měsíce po narození Radka. Byli pouze partneri. Radek je svěřen do péče matky se kterou vyrůstá v panelovém bytě. Nemá žádné sourozence. Matka narozena 1975 je vyučená jako prodavačka a pracuje jako dělnice. Otec narozen 1975 je vyučený elektrikář a pracuje jako podnikatel. Zdravotní stav obor rodičů je dobrý.

Osobní anamnéza : Radek je velmi pozitivně naladěný chlapec, který rád navazuje kontakty s okolím, vyhledává především dospělé osoby. Radek je první a jediné dítě matky. Dle jejích slov jak celé těhotenství, tak samotný porod probíhal bez komplikací. Ve 3 letech zařazen do běžné mateřské školy. Po 18ti měsících přeřazen do mateřské školy speciální.

Oblast socializace

Současný stav : Radek má velmi rád prostředí mateřské školy. Na pedagogy a pracovníky školy je zvyklý a velmi dobře se s dítětem daří vytvářet úzké osobní vztahy. Během dopoledne je ovšem občas plačtivý, posedává ve třídě, postává u okna. Neumí tvořit hru, přesto krátkodobě vyhledává vrstevníky. Velmi je však závislý na dospělém, má rád individuální práci a hru u stolečku za přítomnosti pedagoga. Nežádoucí chování a jednání se neobjevuje. Radek respektuje autoritu pedagogů a přizpůsobuje se pokynům bez problémů.

Plán : Zajistit prostředí, kde bude dítě šťastné a spokojené, upevňovat pocit bezpečí a jistoty. Podporovat významnou spolupráci se zákonnými zástupci dítěte. Zaměřit se na stanovená pravidla, být důslední. Neustále pokračovat ve vytváření v režimových stereotypech, odměňovat dítě i za sebemenší úspěch pochvalou, zatleskáním. (zdařilé pokusy opakovat). Dbát nadále na důsledném dodržování stanovených hranic jednání a chování, aby se dítě zorientovalo, co je správné a žádoucí.

Oblast sebeobsluhy

Současný stav : Je nutné neustále dodržovat zvýšený dohled a dozor na WC a umývárně. Nejsou zde zcela vytvořeny hygienické návyky. Dítě má po celou docházku do mateřské školy problémy s nekontrolovatelným odchodem stolice. Čistotu neudrží ani při spánku. Pomočuje se. Stav se nemění, nejsou zažité hygienické návyky. V oblasti stravy není Radek vybíravý. Držení lžičky nesprávné. Při oblékání je nutná dopomoc a neustálé povzbuzování k samostatnosti.

Plán: Zlepšit současný stav v osobní hygieně především v dodržování čistoty. Veškeré činnosti je žádoucí doprovázet jednoduchým slovním komentářem, dítě chválit a povzbuzovat. Ovšem být důslední- jak pedagogové tak ale i zákonní zástupci dítěte. Vytvářet správné návyky v sebeobsluze (při hygieně – užívání WC, při jídle, oblékání.) Dát Radkovi dostatek času pro sebeobslužné činnosti, nedovolit dítěti od činnosti odbíhat, trvat na dokončení prováděného úkolu, komentovat činnost. Zjistit příčinu problémů s udržení stolice – zákonný zástupci dítěte, realizovat odborná vyšetření.

Jemná motorika a grafomotorika

Současný stav: Grafomotorika je defektní. Není koordinace oko ruka. U činnosti Radek vydrží pouze krátkodobě. Při kreslení používá převážně levou ruku. Držení tužky je nekorektní a výtvarný projev je v podobě čaranic. Poslední dobou začal střídat pravou a levou ruku však v minulém roce se lateralita jevila spíše jako levostranná. U manipulace s drobnými předměty vydrží cca 10 minut. Rád skládá jednoduchá puzzle, třídí tvary a navléká korálky.

Plán: Podpořit u Radka zájem o pracovní a výtvarné činnosti. Vytvořit u dítěte pocit uspokojení a radosti z vykonaného díla. Prodlužovat dobu soustředění, dokončit jednoduchý úkol a prožít si svůj úspěch. Zařazovat grafomotorická cvičení na uvolnění paže ruky zápěstí. Procvičování dlaní, prstů – hry s říkadlem (př. : Vařila myšička kašičku) Čmárání prstem do pískováčky, do krupice, na tabuli vodou, křídou. Rozvíjet grafomotoriku spojením s písni nebo říkadlem. Malovat širokým štětcem, houbou na nádobí, volit hru s barevnou skvrnou, roztírat barvu. Procvičovat mačkání a trhání papíru na kousky (práce s jemným papírem). Pracovat s modelínou – cvičit mačkání, trhání, klepání

paličkou, krájení dětským nožikem apod. Veškeré činnosti provádět krátkodobě, využívat zájmu dítěte a pracovat u stolečku s pedagogem.

Hrubá motorika

Současný stav : Dítě je bez jakýkoliv zábran. Má malou vůli dokončit činnost, neustále od činnosti odbíhá. Projevuje se malá soustředěnost na pokyny, hyperaktivita.

Plán: Podporovat radost dítěte z pohybu. Dbát na důsledné splnění jednoduchých pokynů a požadavků. Zvyšovat nároky na uposlechnutí pedagogů. Zajistit bezpečnost dítěte a to neustálým dohledem pedagogů, protože u dítěte přetrvává neznalost pocitů nebezpečí. Umožnit Radkovi co nejpestřejší škálu přirozených pohybů (chůze, přelézání, podlézání, válení – však vždy za pomoci dospělého. Dbát na psychohygienu (střídání činností). Dávat Radkovi možnost hrát si s míčem (koordinace pohybů a zraková kontrola). Využívat jeho schopnosti nápodoby (udržet chvíli klid a naopak – nápodoba dětí v činnostech – různé hry) Zvyšovat nároky na reakci na povel či pokyn – zdravotní cvičení, pobyt venku na bezpečném místě. Zaměřit se na relaxační činnosti, zklidnění dítěte.

Komunikace a řečová výchova

Současný stav : Je zaznamenán minimální pokrok v dorozumívání s pedagogy a vrstevníky. Radek se nadále dorozumívá především taktilní formou- dotýká se učitelky, otáčí její hlavu, ukazuje na to, co ho upoutalo a o čem se “povídat“. Další dorozumívání spočívá na základě neartikulavetelných zvuků a výkřiků. Používá zkomoleniny. Na výzvu řekne slova : táta, deda, svítí, já, auto, jede. Pokouší se o citoslovce: mňau, haf, bū. Někdy se podaří opakovat samohlásky samostatně : a, e, i, o, u. Říša má však smysl pro melodii a rytmus. Rád poslouchá zpěv učitelky, písně a říkadla. Snaha o opakování melodie. Radek projevuje touhu zapojit se do dialogu především s dospělou osobou. Chápe jednoduché slovní pokyny.

Plán: Rozvíjet denně opakovaně a krátkodobě přiměřené řečové dovednosti s přihlédnutím k individuálním zvláštnostem a speciálním vzdělávacím

potřebám dítěte. Nenásilně nastavit "tok" řeči (žardon), hovořit s dítětem pomalu, klidně. Zkoušet opakování jednoduchých citoslovců, slov, sloves (dle zájmu dítěte o věc a činnost) Zároveň navazovat oční kontakt. Zaměřit se na práci s dechem (dodřování správného dýchání, dodržovat nádech, zadržení, výdech). Nacvičovat jednoduché sociální komunikace – slova, zvuky doprovázet gesty – pro konkrétní situaci, konkrétní gesto. Výslovnost hlásek trénovat u zrcadla či z očí do očí. Napodobovat pohyb úst formou gymnastiky mluvidel. Dotýkat se rtů a naznačovat rukou polohu rtů. Tvořit slovní zásobu z okruhu osob a věcí v mateřské škole (názvy hraček, jména dětí, předmětů denní potřeby ...) pasivní komunikace – porozumění mluvcimu, aktivní komunikace – výslovnost krátkých jednoduchých slov srozumitelně. Trénovat spojení mluvidla – ruce při rytmizaci. Podpořit zájem dítěte naslouchat jednoduchá říkadla, pohádky, dodržovat zásadu opakování, využívat momentů, kdy je dítě soustředěné. Nabídnout dítěti další aktivity (typu – ukázat, vyhledat, seřadit, porovnat...) Nabídnout pomůcky pro logopedii (např. : obrázkový materiál ze " Slovníku pro afatiky ", logopedické kostky, půlené obrázky apod.

Rozumová výchova

Současný stav: Krátkodobá paměť a krátkodobá pozornost. Dítě je velmi nesoustředěné, roztěkané a v neustálém pohybu. Snadno je vyrušen jakýmkoliv podnětem. Časté odbíhání a střídání nedokončených činností. Rád pracuje individuálně s pedagogem u stolečku.

Plán: Podporovat zájem dítěte o různé činnosti a aktivity s respektováním tempa a soustředěnosti dítěte. Mnohočetným opakováním trénovat pojmy v souvislostech. Procvičovat barvy opakováním a přiřazováním. Cvičit velikosti a vlastnosti předmětů. Dodržovat psychohygienu (vycházet z potřeb dítěte, střídát rušné a klidové činnosti)

Smyslová výchova

Hmat: Rozvíjet hmatové vnímání celého těla (jemné, silné doteky). Rozlišovat teplý x studený (hra s vodou apod.)

Zrak: Vkládat obrázky a tvary do příslušných otvorů. Cvičit orientaci na ploše a v prostoru (pokládání předmětů na určené místo, vyhledávání předmětů, obrázků, hraček apod.)

Sluch: Hra se zvuky (hlasy zvířat – pes, kočka, kráva, apod.) napodobovat tleskání. Podpořit zájem o hry na bubínek (rytmizace), využívat další hudební nástroje.

Čich a chuť: Rozlišovat při jídle – svačina, oběd.

Používané kompenzační pomůcky:

Logopedické kostky, naučný počítačový program “ Chytré dítě“

Bzučák, logopedické zrcadlo

Pískováčka, leporela

Barevné kostky, vkládačky, puzzle, korálky, barevné tvary

Trojhranné tužky na grafomotoriku, křídly na tabule, velké štětce

Obrázkové materiály

Hračky zaměřené na rozvoje jemné a hrubé motoriky, cvičení koordinace oko – ruka

gumový masážní míček, Nafukovací míč (overball)

Relaxační bazének s kuličkami, koutek s molitanovými kostkami.

3.2 KAZUISTIKA

Chlapec : Aleš 7. 8. 2005

Diagnóza : středně těžká mentální retardace

Rodinná anamnéza: Aleš je první a jediné dítě matky. Ze strany otce má dva nevlastní sourozence, kteří však nesdílí stejnou domácnost. Matka narozená 1980 je vyučená jako prodavačka. Otec je vyučený zedník narozen 1976. Zdravotní stav obou rodičů je dobrý.

Osobní anamnéza: Dle slov matky probíhalo celé těhotenství bez komplikací, porod byl spontánní a chlapec byl donošený. Po narození novorozenecká žloutenka. Od věku 6 měsíců byl pozorován opožděný vývoj.

Oblast socializace

Současný stav: Aleš je rád v prostředí mateřské školy. Je rád mezi dětmi. Na učitelky školy je zvyklý, ne vždy však respektuje zákaz, domluvu (při pobytu venku je nutno dítě neustále držet za ruku. Aleš nezná pocit nebezpečí.)

Plán: Přizpůsobit Alešův režim, režimu celé třídy. Dbát na důsledné dodržování stanovených hranic chování , jednání aby se dítě zorientovalo, co je správné a co ne. Podporovat radostné prožívání, vytvořit dítěti prostředí, kde bude šťastné a pokojené. Podporovat významnou spolupráci s rodiči – zaměřit se na nastavení stejných pravidel. Být důslední ale laskaví. Pokračovat ve vytváření režimových stereotypů. Dodržovat rituály chování a odměňovat dítě pochvalou, pohlazením, zatleskáním a to i při sebemenším úspěchu, poslechnutí. Nadále se zaměřit na odpoutání pozornosti od nežádoucích aktivit.

Oblast sebeobsluhy

Současný stav: Aleš po celou dobu pobytu v mateřské škole potřebuje neustálou kontrolu a dohled pedagogů. WC se snaží používat samostatně, hygienické a stolovací návyky je třeba utužovat. Nutné připomínat, podporovat chválit. Dítě je často nesoustředěné, předvádí se a rušivé momenty nezvládá.

Plán: Postupně rozvíjet samostatnost v jednoduchých úkolech sebeobsluhy. Za využití správné motivace naučit dítě stolování a sebeobsluže. Veškeré činnosti doprovázet jednoduchým slovním komentářem. Vytvářet postupně správné návyky v sebeobsluže, při hygieně, jídle, oblékání. Správné držení a používání lžice, hrníčku – dbát na čistotu prostředí. Využívat pochvalu, povzbuzení ale být důslední. Dát dítěti dostatek času na sebeobslužné činnosti. Trénovat smrkání do kapesníku.

Jemná motorika, grafomotorika

Současný stav: U Aleše není koordinace oko x ruka. Pozornost je pouze krátkodobá. Při manipulaci s drobným materiálem vydrží pouze výjimečně. Dítě projevuje zájem o práci s modelínou, barvou, pastelkou, tužkou. Držení tužky je však nesprávné a doposud nevyhraněné. Úchop křečovitý. Kresba je v období čáranic.

Plán: Podpořit zájem dítěte o výtvarné a pracovní činnosti. Vytvořit u dítěte pocit uspokojení a radost z vykonaného díla. Procvičovat dlaní, prstů – hru s říkadlem (Vařila myšička kašičku). Čmárání prstem do pískovávky, do krupice. Rozvíjet grafomotoriku. Podpořit zájem dítěte o malbu. Malba širokým štětcem (holicí štětkou, houbičkou na nádobí apod.). Hra se skvrnou – roztírání. Mačkat a trhat papír (práce s jemným papírem). Pracovat s modelínou – cvičit mačkání, trhání, krájení apod. Činnost vždy provádět za dopomoci a dohledu dospělého - nutný je zvýšený individuální přístup a dohled.

Hrubá motorika

Současný stav: Chůze je nejistá. Opožděný psychomotorický vývoj. Dítě je velmi aktivní. Chování je bez zábran. Je pozorována bezúčelná aktivita.

Plán: Podporovat radost dítěte z pohybu. Umožňovat Alešovi co nejpestřejší škálu přirozených pohybů (chůze, přelézání, podlézání, válení – ovšem vždy za dopomoci dospělého). Dávat možnost hrát si s míčem (koordinace pohybu a zraková kontrola). Využívat schopnost nápodoby. Při pobytu venku – samostatný pohyb pouze na bezpečném místě.

Komunikace a řečová výchova

Současný stav: Aleš velmi často volá na dospělého, snaží se “domluvit s ostatními” verbálně. Používá citoslovce (au, fuj, hele). Používá jednoduché výrazy (máma, děda, táta, teta). Při neverbální komunikaci ukazuje rukou, gestikuluje a používá výraznou mimiku. Aleš rozumí jednoduchým verbálními pokynům. Stává se, že velmi často předvádí a má tendenci u'tíkat učitelce. Udržuje oční kontakt.

Plán: U Aleše nadále rozvíjet přiměřené řečové dovednosti ovšem s přihlédnutím k individuálním zvláštnostem. Cvičit mluvidla a pracovat s dechem. Provádět dechová cvičení (bublifuk, peříčko, šáteček, píšťalka, apod.) Důležité je zvolit vhodnou motivaci. Postupně rozlišovat zvuky a snažit se je napodobovat (citoslovce). Používat jednoduché obrázky, logopedické kostky. Vybízet dítě k vyjádření se. Při ukazování na předmět podporovat dítě k jednoduché odpovědi “ Co je to“ , “ Co chceš “ apod. Prohlížení knih, časopisů. Podpořit zájem o jednoduchá říkadla, pohádky, využívat momentů, kdy jed dítě soustředěnější.

Smyslová výchova

Hmat: Rozvíjet hmatové vnímání celého těla – jemné, silné doteky. Rozlišovat teplé studené.

Zrak: Vkládání tvarů či obrázků do příslušných otvorů (kubusy, jednoduché puzzle) Skládat a stavět kamínky. Využívat dřevěné a molitanové kostky.

Sluch: hra se zvuky (hlasy zvířátek – kočka, pes, ptáček apod.) napodobovat tleskání. Podpořit zájem o hru na bubínek (rytmizace), využití dalších hudebních nástrojů.

Čich a chuť: Rozlišovat při jídle- svačina, oběd

Každý den zařazovat a různě obměňovat hry na rozvoj smyslů dítěte. Využívat zájem o danou činnost.

Používané kompenzační pomůcky:

Logopedické kostky, leporela, obrázky, piktogramy

Pískováčka, trojhranná tužka na grafomotoriku, křída a tabule, široké štětce

Barevné kostky

Gumový masážní míček

Relaxační bazének s kuličkami, koutek s polštáři a molitanovými kostkami

Nafukovací míč – overball

Bublifuk

3.3 KAZUISTIKA

Chlapec: Martin 25.7. 2005

Diagnóza: Dětský autismus

Rodinná anamnéza: Martin vyrůstá v úplné rodině. Otec narozen 1970 vyučen jako svářeč kovů, pracuje jako podnikatel. Matka narozená 1977 má základní vzdělání, nezaměstnaná. Zdravotní stav obou rodičů je dobrý. Martin má dva starší sourozence, sestry jejich zdravotní stav je také dobrý. Společně všichni bydlí na vesnici v rodinném domě.

Osobní anamnéza: Martin je ze třetího těhotenství matky. Dle slov matky bylo těhotenství rizikové ale porod proběhl bez komplikací. Změny v chování a vývoji byly dle rodičů pozorovány již během prvního roku života dítěte.

Oblast socializace :

Současný stav: Martin navštěvuje druhým školním rokem 2. Třídou mateřské školy z důvodu odkladu školní docházky. Prostředí mateřské školy zná velmi dobře. Je velmi rád s asistentkou pedagoga, chce jí mít jen pro sebe rád se s ní pomazlí. Stává se však, že svou nevoli bez zjevné příčiny vyjádří náhlým výbuchem asistence ublížit – štípe, kouše, škrábe. Napadá také děti, především slabší jedince zezadu. Zcela neočekávaně do nich strčí, sebere hračku, zboří stavbu. Zákazové karty nejsou používány dítě na ně reaguje ještě více podrážděněji. Po celý pobyt v mateřské škole bývá Martin neklidný, hyperaktivní. Oblíbil si některé pohybové hry, kde se děti honí, běhá dokola ale hra je bezúčelná, ne dle pravidel.

Plán: Dodržovat pravidla chování, neubližovat – pohladit kamaráda, vrátit mu hračku. Důsledně reagovat na opakující se negativní projevy, vše řešit stejným povelům zákazu (pedagogové, asistentka, rodiče) zvýšit hlas říci STOP, NESMÍŠ. Doplnit gesty a výraznou obličejovou mimikou dospělého (zlobím se)

Oblast sebeobsluhy

Současný stav: Zaznamenán je posun vpřed. WC používá bez problému, umyje se. V šatně se snaží oblékat to však za dozoru a pomáhání dospělého. Dosud se však neumí vysmrkat a udržet čistotu při stolování. Úchop lžice je nesprávný však dítě odmítá spolupráci. Jídlo si vybírá, má rád většinou přílohy, které si často přidává. Hrníček a skleničku používá samostatně.

Plán: Podporovat samostatnost dítěte při sebeobsluze, zlepšit stravovací návyky. Zvyšovat postupně nároky na dodržování všech hygienických návyků, na dodržování osobní hygieny a pořádku v osobních věcech

Jemná motorika, grafomotorika

Současný stav: Martin projevuje krátkodobě zájem o práci s papírem – nalepování samolepek, trhání papíru, přestřihávání proužků papíru apod. Ke kresbě s pastelkou nebo tužkou má negativní přístup. Dává přednost kresbě křídou na tabuli. Nejraději maluje štětce, kde pozoruje stopu štětce. Pokrok v kresbě oproti minulému školnímu roku nebyl zaznamenán. Bez obtíží plní naučené úkoly na procvičení jemné motoriky – navlékání korálků, hry s mozaikou, skládá jednoduché puzzle, půlené obrázky apod.

Plán: Zaměřit se na motivaci a probudit v dítěti zájem o danou činnost. Zařazovat kresbu trojhrannou tužkou, křídou – pracovat krátkodobě, opakovaně s využitím motivace (př. : „auto jede“ – vodorovná čára, kresbu doplňovat zpěvem, říkadlem) Podpořit začínající zájem dítěte o práci s papírem (mačkat, trhat, stříhat na proužky). Zařazovat práci s modelínou, keramickou hlinou (mačkat, uštipovat, krájet dětským nožkem) Dát možnost

Hrubá motorika

Současný stav: Martin je hyperaktivní a v neustálém pohybu. Pokračují zde problémy s koordinací pohybů. Chodí po špičkách. Při hrách nereaguje na dohodnutý signál, nedaří se dodržovat změny běhu podle hudby, střídat a zrychlovat chůzi, běh dle pokynů. Přesto se Martin rád pohybuje mezi dětmi. Občas se za pomoci asistentky povedou zrealizovat některé zdravotní cviky. Důraz je kladen na každodenní pobyt venku. Dítěti se zvyšuje odolnost a pohybem se dítě zrelaxuje, zmírní projevy agresivity.

Plán: Zvyšovat odolnost, procvičovat a uvolňovat svalstvo celého těla. Zabezpečit Martinovi dostatek tělesné aktivity, tedy zvýšit hybnost a uvědomování si vlastního těla. Navozovat pocit radosti a optimismu. Za pomoci a dohledu pedagoga chodit po šikmé ploše a zvýšené rovině (lavičce), volně v prostoru, zkusit se vyhýbat ostatním dětem. Střídat běh, chůzi, poskok. Vyzkoušet skoky snožmo na místě. Koulet a házet s míčem, vyhazovat míček do výšky, koulet míček na kuželky. Zapojit se do cvičení s ostatními dětmi – pohybové hry a zdravotní cviky.

Komunikace a řečová výchova

Současný stav: Martin začíná používat nová slova. Občas se objevují i jednoduché věty ve druhé osobě. Reaguje na vyprávění, prohlížení a popisování obrázků. Daří se náhradní komunikace v podobě nácviku aktivního používání obrázkového denního režimu. Alternativní komunikace a vizualizace je používána ve všech činnostech a aktivitách. Při pracovní činnosti má vyhrazené své speciální místo v ložnici, kde není rušen a denně pracuje za účasti pedagoga a asistentky.

Plán: Náhradní alternativní komunikací zajistit dítěti možnost vyjádřit svá přání, požadavek je vnímat denní režim a s ním spojené činnosti a aktivity. Neustále pokračovat v nácviku aktivního používání obrázkového denního režimu. Důsledně uplatňovat strukturalizaci a vizualizaci při veškerých činnostech, aktivitách. Alternativní obrázkovou komunikaci denně používat při veškerých činnostech jak při individuální práci tak při práci ve dvojici. Používat výrazně neverbální komunikaci – mimika, gesta apod. Podporovat dítě k vyslovování slov – práce s časopisem, knihou, obrázky apod. Používat otázky “ Ukaž “ , „Kde je“, „Co to je“ (procvičování porozumění řeči, ale i orientaci na obrázku, předmětu, počítači). Využívat logopedické pomůcky – logopedické kostky, foukání do kuličky, bublifuk. Opakovat jednoduchá slova, která dítě používá.

Používané kompenzační pomůcky: Logopedické kostky na procvičování jemné motoriky, koordinace oko x ruka, rozvíjení slovní zásoby – volit jednoduchá slova.

Časopisy, knihy dle zájmu dítěte.

Puzzle

Zvukové hračky (cvičení zvukového vnímání, reakce na povel)

Pískovnička, trojhranná tužka, pastely, široké štětce, molitanová houbička (zaměřeni na grafomotoriku)

Tabule s magnetickými obrázky, magnetické skládky (procvičování tvarů, třídění, řazení)

Počítačové naučné programy

Nafukovací míček, bublifuk, foukání do kuličky (cvičení dechu, výdechu, koordinace, orientace v prostoru)

Relaxační bazének s míčky

Pracovní koutek v ložnici

3.4 KAZUISTIKA

Dívka: Soňa 4. 12. 2006

Diagnóza: dětský autismus

Rodinná anamnéza: Soňa pochází z úplné rodiny. Matka ruské národnosti narozena 1969 je na mateřské dovolené, zdravotní stav dobrý. Otec narozen 1966 má VŠ pracuje jako policista. Zdravotní stav otce je dobrý. Společnou domácnost sdílí také starší a mladší bratr. Zdravotní stav obou sourozenců je dobrý.

Osobní anamnéza: Celé těhotenství probíhalo bez komplikací. Porod spontánní ale komplikovaný, dítě mírně přidušené. Dle slov matky dítě kojeno do dvou let věku. Opožděný vývoj je pozorován od 7 měsíce. Dítě začalo chodit ve 3 letech.

Oblast socializace

Současný stav: Soňa prvním rokem navštěvuje mateřskou školu. Adaptace na nové prostředí navzdory očekávání byla bezproblémová. Mateřskou školu navštěvuje na omezenou docházku tj. 4 hodiny denně. Volně se pohybuje mezi dětmi, neubližuje, není agresivní. Během dne vyhledává pedagoga i své klidové místo – v ložnici, kde odpočívá. Nepreferuje sociální hru. Veškeré předměty zahazuje. Velmi ráda pozoruje svůj stín a dotýká se země. Na své jméno nereaguje. Na procházkách padá bez příčiny na kolena, padání je velmi časté a nedá se předem odhadnout.

Plán : Zajistit dítěti klidné prostředí a možnost být denně ve společnosti dětí. Pokračovat v přizpůsobování režimu mateřské školy a respektování určitých potíží vycházející ze speciálních potřeb dítěte.

Oblast sebeobsluhy

Současný stav : Soňa potřebuje neustálou pomoc dospělého, často vážně sociální řízení pozornosti. Nereaguje na žádné pokyny. Neudrží čistotu a nosí pleny. Po dohodě s rodiči zkoušejí pedagogové během dopoledne odstraňovat pleny a dohlížet na časté vyprazdňování dítěte. Při jídle jí lžící, zkouší se sama najíst, hrneček si sama nepřidrží, je zapotřebí neustálý dohled dospělého. Nedokáže udržet pořádek a čistotu.

Plán : Zabezpečit stejné působení jak v mateřské škole tak v rodině Pokusit se o udržení čistoty – zkoušet odstraňovat pleny a vést dítě k vyprazdňování na toaletě. Dávat dítěti možnost se samostatně najíst a napít.

Jemná motorika, grafomotorika

Současný stav: V centru veškerého zájmu je házet předměty na zem a rozhazovat kolem sebe. Objevil se zájem o otáčení listů v leporelu. Spolupracovala při práci s trojhrannou tužkou, normální pastelku odmítá.

Plán: Cvičit úchopy, koordinaci oko x ruka, úchop předmětů denní potřeby. Začít pracovat s pedagogem (asistentkou) na vytvořeném a vyhrazeném pracovním místě – krátkodobě, opakovaně, jednoduché úkoly. Nabídnou dítěti pískováčku, tabuli, křídly, hru se skvrnou, využít vždy větších pomůcek a materiálů.

Hrubá motorika

Současný stav: Dítě se nezapojuje do pohybových aktivit. Byl zaznamenán zájem o míček. Převládá však házení veškerých předmětů. Nepreferuje spontánní hru.

Plán: Cvičit úchopy, koordinaci oko x ruka, úchop předmětů denní potřeby. Začít pracovat s pedagogem (asistentkou) na vytvořeném a vyhrazeném pracovním místě – krátkodobě, opakovaně, jednoduché úkoly. Nabízet dítěti další pohybové aktivity s asistencí pedagogů – chůze po lavičce, zkusit podlézání, překračování překážek.

Komunikace a řečová výchova

Současný stav: S dítětem se kontakt nedaří navázat. Soňa nemluví, nepoužívá gesta, neukazuje, nerozumí, nereaguje. Občas se objeví úsměv a výrazné pomrkávání. Pozorována je hra se rty – prskání. Vydává nestejně

nesrozumitelné zvuky. Vše je spíše smutnějšího rázu. Při práci s trojhrannou tužkou bylo jedenkrát zaznamenán náznak citoslovce ťuk, ťuk. Je využívána alternativní komunikace – strukturalizace, vizualizace. Dítě je vedeno k intenzivnímu nácviku aktivního používání obrázkového, předmětového denního režimu.

Plán: Náhradní komunikace – používáním obrázkového denního režimu navázat kontakt s dítětem. Zaměřovat se na nácvik alternativního používání obrázkového denního režimu, postupně uplatňovat strukturalizaci a vizualizaci při veškerých činnostech a aktivitách. Aktivní obrázkovou komunikaci zkoušet při individuální práci – práce ve dvojici (dítě x pedagog, asistent). Používat též výrazně neverbální komunikaci – mimika gesta.

Kompenzační pomůcky:

Pískovnička

Tužka – trojhranná (ťukání s doprovodem jednoduché slabiky, říkanky)

Leporela (s tvrdými deskami)

Gumový masážní míček, Relaxační bazének s kuličkami, koutek v ložnici, molitanové kostky, molitanový míček.

3.5 KAZUISTIKA

Dívka: Nina 9. 4. 2007

Diagnóza: dětský autismus

Rodinná anamnéza: Nina je ze druhého těhotenství matky. Má starší sestru zdravotní stav sestry je dobrý. Matka narozena 1978 je nezaměstnaná ale studuje VŠ. Otec narozen 1974 má střední školu a pracuje jako hasič. Zdravotní stav obou rodičů je dobrý.

Osobní anamnéza: Nina je ze druhého těhotenství matky, které probíhalo bez komplikací. Porod byl spontánní a v termínu. Dítě mělo novorozeneckou žloutenku.

Oblast socializace

Současný stav: Nina mateřskou školu navštěvuje již druhým rokem. Prostředí třídy a školy jí vyhovuje. Nejraději pobývá v bazénku s barevnými míčky. V současné době si oblíbila dívku Soňu, která mateřskou školu navštěvuje od září 2010. Holčičce chce pomáhat, urovnávat kolem ní věci, podávat jí hračky a celkově pomáhat. Ovšem objevilo se i negativní chování k některým vrstevníkům, které štípe, škrť. Nina vydává neurčité nesrozumitelné zvuky. Vyjadřuje tím svou libost a nelibost. Objevuje se negativismus u činnosti, kterou si ona sama nevybrala. Pozornost je krátkodobá. Nina se zapojuje do tělovýchovných a hudebních činností, snaží se spolupracovat a napodobovat, hru sleduje se zájmem. Má ráda pochvalu, povzbuzení, zatleskání.

Plán: Vytvářet prostředí, kde bude dítě šťastné, spokojené, které má zájem sdělit svá přání (alternativní komunikace) a tím navázat kontakt s dospělým, upevňovat pocit bezpečí a jistoty. Zaměřit se na nácvik alternativní komunikace v oblasti společenských návyků, nácvik sociálních vztahů (adaptace na sociální prostředí). Nadále u dítěte vytvářet nenásilné režimové stereotypy. Oslovovat dítě jménem s požadavkem očního kontaktu. Seznamovat dítě se jmény ostatních dětí, podporovat vzájemný oční kontakt. Vyvozovat pojem “ JÁ “ a to v konkrétních situacích a s pojmenováním činností (já kreslím, já mám, já jsem Nina). Užívat slova “ TY “ komentovat všechny činnosti, prožít si svůj úspěch. Postupně začleňovat do všech kolektivních a řízených činností. Vytvoření společenských pravidel chování, jednání jak v mateřské škole, tak v rodině, př.: při pozdravu – podání ruky učitelce, rozloučení – zamávání. Využívání gest pro určité činnosti. Podporovat

radostné prožívání, chválit za úspěch a povzbuzovat při neúspěchu, provázet dítě kladným emočním prožitkem.

Oblast sebeobsluhy

Současný stav: Nina potřebuje neustálý dohled a dopomoc dospělé osoby. WC používá samostatně a má dobré hygienické a stolovací návyky. V šatně při oblékání a svlékání je závislá na dopomoci dospělého, je třeba jí připomínat a ukazovat co má dělat. Při této činnosti je však velmi nesoustředěná, často vnímá rušivé podněty kolem sebe, pak i hůře spolupracuje. Používání kapesníku je minimální, je třeba se zaměřit na správné smrkání. (souvisí s dechovým cvičením – nádech, výdech)

Plán: Postupně rozvíjet samostatnost v jednoduchých úkolech sebeobsluhy. Trvat na samostatnosti a dokončení úkolu. Navázat kontakt s dítětem a využít náhradní alternativní komunikaci. Všechny činnosti doprovázet náhradní alternativní komunikací, využívat mimiku, gesta apod. Dodržovat dohodnutá pravidla s matkou a pedagogy. Učit dítě správně používat kapesník, dbát na nádech a pak použít “vyčistit nos “ výdech. U dítěte vytvářet a upevňovat postupně správné návyky v sebeobsluze – při hygieně, při jídle, při oblékání. Dát dítěti dostatek času pro sebeobslužné činnosti. Nechávat Ninu aby se oblékala sama.

Jemná motorika, grafomotorika

Současný stav: Nina u činnosti vydrží krátkodobě. Výtvarný projev je chudý, je v období spontánních čmáranic. Převážně používá pravou ruku.

Plán: Podpořit zájem Niny o výtvarné a pracovní činnosti. Vytvořit u dítěte pocit uspokojení a radost z vykonaného díla, zdokonalovat úchop pastelky, tužky. Procvičovat uvolňování ruky, zápěstí, prstů. Kreslit silnějším grafickým materiálem (křída, rudka, pastel) po celé ploše velkých formátů. Učit se zacházet s barvou, hra se skvrnou, roztírání, otisky štětce. Mačkat a trhat papír (práce s jemným papírem). Zacházet s tvárným materiálem (mačkat, uštipovat, plácet, slepovat apod.)

Hrubá motorika

Současný stav: Dítě se zapojuje do veškerých pohybových činností oproti minulému školnímu roku velké zlepšení ovšem neustále přetrvávají problémy v pohybové koordinaci.

Plán: Zvyšovat odolnost, procvičovat a uvolňovat svalstvo celého těla. Zabezpečit Nině dostatek tělesné aktivity. Navazovat pocit radosti a optimismu, uvědomovat si vlastní tělo. Chůze po šikmé ploše a zvýšené rovině (lavičce). Pohybovat se volně v prostoru a zkusit se vyhýbat ostatním dětem. Střídat běh, chůze, poskok, skoky snožmo na místě, skoky do dálky z místa. Koulet házet míčem, vyhazovat míč do výšky.

Komunikace a řečová výchova

Současný stav: Nina se projevuje pomocí neidentifikovatelných zvuků. Výkřiky se snaží vyjádřit radost nebo nelibost. Oční kontakt je málo častý, ale pokud se setká s očima učitelky zareaguje pozitivně. Velmi často vyhledává tělesný kontakt. Rozumí jednoduchým pokynům, kterým se snaží uposlechnout.

Plán: Na základě náhradní alternativní komunikace navázat úzký kontakt s dítětem s významným podílem spolupráce školy a zákonnými zástupci dítěte. Nácvik alternativní náhradní komunikace, která je založena především na jednotném působení pedagogů a rodiny. Ve třídě bude používán denní předmětový režim (reálné předměty, hračky činnosti. Logopedická péče bude ve škole prováděna denně se zaměřením na hravé cvičení gymnastiky mluvidel, práci s dechem, zařazování dechových cvičení s pomůckami (bublifuk, peříčko, šátek, píšťalka apod.)

Plnění doporučení SPC : Prohlížení obrázků s pojmenování, užívání zvuků zvířat jako náhradu za jméno. Spojení jména zvířete se zvukem – to je pes, dělá haf, jak dělá pes – dopomoci dítěti s odpovědí. Tvořit věty ve spojení s názorem – konkrétním obrázkem, předmětem – to je kytka, to je stůl. Neustále opakovat vybraná slova a zvuky. Cvičit s Ninou zpěv s hudebními nástroji.

Smyslová výchova

Denně zařazovat jednoduché smyslové hry a relaxační cvičení

Hmat, Zrak: Sestavování různých tvarů z kostek nebo stavebnic, pracovat s dominem, pexesem (co je stejné). Cvičit koordinaci oko x ruka (míčové hry, hříbečkové mozaiky, vyšívání, skládačky apod.)

Sluch: Hry se zvuky, použití hudebních nástrojů, vytleskávání rytmu – hra na ozvěnu

Čich a chuť: Využívání režimových momentů – svačina, oběd. Dále při pobytu venku vnímat vůně (přičichnout ke květině – dechové cvičení)

3.6 KAZUISTIKA

Chlapec: Oto 5. 6. 2006

Diagnóza : aspergerův syndrom

Rodinná anamnéza: Ota vyrůstá v úplné rodině. Má staršího bratra. Matka narozená 1981 vystudovala obchodní akademii. Otec narozen 1974 pracuje jako zubní laborant. Zdravotní stav matky a otce je dobrý. Starší bratr byl vyšetřen v PPP pro hyperaktivitu.

Osobní anamnéza: Ota je z druhého rizikového těhotenství matky. Narozen dva týdny před termínem. Porod byl spontánní. Zauzlená pupeční šňůra dítě mírně přidušené. Ota byl kojený do 15 měsíce. První slova začínal používat již před prvním rokem života. Pleny byly odstraněny do 3 roku dítěte. Ve 2.5 let začal Ota navštěvovat jesle na 5 dní v měsíci. Již zde zaznamenán neklid a agrese vůči ostatním dětem.

Oblast socializace

Současný stav: Ota navštěvuje mateřskou školu třetím rokem. V mateřské škole je rád každé ráno se do školky těší, chce se pomazlit. Velmi často vyhledává pozornost dospělého, chce ho mít jen pro sebe. Pokud tomu tak není náhlý příliv vzteku a agrese s úmyslem ublížit. Při pobytu v mateřské škole bývá velmi hlučný a hyperaktivní. Ota umí tvořit hru a velmi často si hraje sám.

Plán: Dodržovat stanovená pravidla chování, respektovat ostatní děti, neubližovat. V případě ublížení je se omluvit. Veškeré projevy agrese řešit důsledně. Pokyny formulovat jasně stručně a zkontrolovat, zda je vnímal.

Oblast sebeobsluhy

Současný stav: Dítě v oblasti sebeobsluhy nemá výraznější problém. Zvládá se sám najíst a dodržovat čistotu při stolování. Používá správně nůž a vidličku. WC umí používat. I tak je důležitá kontrola.

Plán: Dítě kontrolovat popřípadě dopomáhat

Jemná motorika, grafomotorika

Současný stav: Ota udrží pozornost pouze krátkodobě. Velmi snadno se nechá vyrušit. S manipulací s drobnými předměty nemívá větší problém ovšem pokud mu něco nejde, nastává vztek a rozčilení nad sebou samým.

Plán: Neustálé procvičování manipulace s drobnými předměty. Dbát na dokončení úkolu.

Hrubá motorika

Současný stav: Dítě je bez zábran hyperaktivní, nevydrží chvíli posedět. Rád by lezl do výšek. Nezná pocit strachu a neuvědomuje si nebezpečí.

Plán: Podporovat radost dítěte z pohybu ovšem důsledně dbát na dodržování stanovených pravidel. Umožnit Otovi škálu přirozených pohybů ovšem vždy za dohledu dospělého. Pobyt venku uskutečňovat jen na bezpečném místě a při procházce jen za přidržování pedagoga. Zvyšovat nároky na reakci, pokyn a povel.

Komunikace a řečová výchova

Současný stav: Ota bohatě verbálně komunikuje ovšem bez navázání očního kontaktu s pedagogem. Řečový projev je málo srozumitelný, překotný. Velmi často vypráví své zážitky. Ota je velmi hlučný, především při projevu agrese kdy křičí, zlobí se, ve vulgární.

Plán: Zklidnit a zpomalit řečový projev. Zaměřit se na práci s dechem.

3.7 KAZUISTIKA

Chlapec : Matyáš 6. 5. 2006

Diagnóza: opožděný vývoj řeči z podkladu DMO (dysfázie)

Rodinná anamnéza: Matyáš pochází s úplné rodiny. Bydlí na vesnici v rodinném domě společně ze starším bratrem, rodiči a prarodiči. Matka narozena 1979 pracuje jako poštovní doručovatelka. Otec narozen 1978 pracuje jako dělník. Zdravotní stav obou rodičů je dobrý.

Osobní anamnéza: Matyáš je ze druhého těhotenství matky, které stejně jako to první bylo rizikové. Porod proběhl bez komplikací. Opožděný raný vývoj (chlapec začal sedět v 9 měsících a chodit v 1,5 roce) Byla realizována rehabilitační péče. Dítě trpí epilepsií na kterou bere léky tedy nesmí vylézat do výšek a plavat smí pouze s dozorem.

Oblast socializace

Současný stav: Matyáš zvládá odloučení od rodičů bez problémů. Mateřskou školu navštěvuje rád. Matyáš vydává neidentifikovatelné zvuky zvládne jen pár slov. V kolektivu se snaží být dominantnější pokud se mu nevyhoví bývá vůči ostatním dětem agresivní (škrťí, bije, bourá stavby). Velmi často se objevuje negativismus v nucené činnosti nevydrží, pozornost je krátkodobá, preferuje snadnější úkoly popřípadě se snaží práci ukončit a odejít. Do her se zapojuje dle nálady. Má velmi rád pochvalu a povzbuzení kterou projeví úsměvem nebo snahou pomazlit se.

Plán: Zaměřit se na rozvoj komunikace a poskytovat dostatek řečových vzorů a podnětů (obrázkové knihy, časopisy, komentování všech běžných činností apod.) Důsledně reagovat na negativní projevy vzdoru. Je zapotřebí pozitivní motivace, povzbuzení pochvaly.

Oblast sebeobsluhy

Současný stav: Matyáš potřebuje neustálý dohled a kontrolu dospělého. Při oblékání je nutná dopomoc. Díky své váze mu dělá problém ohýbání tedy

obouvání bot nandávání kalhot apod. Nejsou zcela vytvořeny hygienické návyky často se pokálí, pomocí zároveň však nesnese mít na sobě špinavé prádlo chce se hned převléci. V jídle není vybíravý, držení lžice je nesprávné.

Plán: Vše doprovázet jednoduchým slovním komentářem a dítě povzbuzovat ale být důslední. Vytvářet správné návyky v sebeobsluze – při hygieně, používání WC, oblékání a jídle.

Jemná motorika, grafomotorika

Současný stav: Chlapec jednoznačně preferuje manipulační úkoly charakteru hry. Má rád trhání a mačkání papíru, práci s modelínou, barvou. U činností však vydrží krátkodobě. Úroveň grafomotorických dovedností je prozatím nízká odpovídá výkonům tříletých dětí (kroužky, čmáranice). Preferuje levou ruku. Nerozlišuje barvy, barevné pastelky podle pojmu nenachází ani sobě nepřirazuje nenachází ani stejné k sobě nepřiradí.

Plán: Procvičování prstů, dlaní za pomoci říkadél. Kreslení prstem do pískováčky, mokrou houbou na tabuli. Spojit grafomotoriku s říkadlem, písničkou. Veškeré činnosti provádět krátkodobě vždy pod vedením pedagoga.

Hrubá motorika

Současný stav: Problémy s koordinací pohybů. Matyáš se nechce zapojovat do pohybových her a nemá rád zdolávání překážek nebo terénu.

Plán: Motivovat k zapojování se do pohybových her a aktivit. Zvýšit hybnost a uvědomování si vlastního těla. Střídat chůzi, běh, poskoky. Koulení házení s míče. Umožnit co nejpestřejší škálu pohybů.

Komunikace a řečová výchova

Současný stav: Expresivní složka řeči vzhledem k věku dítěte je nedostatečně rozvinutá. Aktivní slovní zásoba odpovídá věku dítěte mezi 1. a 2. rokem

života. Chlapec se často dorozumívá posunky, citoslovci, nesrozumitelnými výkřiky. Používá několik slov jejichž výslovnost je dysláická. Mluvené řeči rozumí, je schopen reagovat na pokyny. Dle foniatrického vyšetření je sluch v pořádku.

Plán: Zaměřit se na rozvoj slovní zásoby. Procvičovat říkanky doprovázené rytmickým pohybem. Posilovat zdravé sebepojetí a motivovat k lepším výkonům. Postupně se snažit prodlužovat záměrnou pozornost.

3.8 KAZUISTIKA

Chlapec: Rudolf 24.9. 2006

Diagnóza: mutismus

Rodinná anamnéza: Ruda vyrůstá v úplné rodině. Nemá žádné sourozence ovšem rodina je velmi početná. Matka narozena 1985 vyučená prodavačka a pracuje jako dělnice. Otec narozen 1983 základní vzdělání a je bez zaměstnání. Otec má vadu řeči (balbuties).

Osobní anamnéza: Ruda je první a jediné dítě obou rodičů. Těhotenství matky probíhalo bez komplikací a porod proběhl tři týdny před porodem nejspíše díky pádu ze schodů.

Oblast socializace

Současný stav: Ruda je na prostředí mateřské školy zvyklý přesto bývá plačtivý. Většinu času tráví sám, neumí tvořit hru. Je nemá potřebu navazovat kontakt s vrstevníky ani s pedagogem. Mluvenou řeč ovládá, ale komunikuje pouze pokýváním hlavy.

Plán: Pokračovat v každodenních stereotypch. Dopřát Rudovi klidné prostředí do kterého by se mohl zapojovat a cítil se spokojený a šťastný. Motivovat k práci a kladně odměňovat pochvalou, zatleskání

Oblast sebeobsluhy

Současný stav: Bez větších obtíží používá WC, umí si umýt ruce ovšem je neustále nutný dohled a připomínání. V jídlu není vybíravý s chutí sní vše. Lžící používá bez větších komplikací u příboru špatný úchop. Při oblékání nutná dopomoc a neustálé povzbuzování.

Plán: Postupně vytvářet správné návyky v sebeobsluze. Vše doprovázet jednoduchým slovním komentářem, popisem

Jemná motorika, grafomotorika

Současný stav: Není koordinace oko x ruka. Pozornost je krátkodobá u činnosti nevydrží. U manipulace s drobnými předměty vydrží cca 10 minut. Kresba je ve stadiu čmáranic. Držení tužky není správné, používání levé ruky.

Plán: Postupně prodlužovat dobu činností. Zaměřit se na vhodnou motivaci pro navození zájmu dítěte. Procvičovat prsty, dlaně pomocí uvolňovacích cviků- doplnění říkadlem, písničkou.

Hrubá motorika

Současný stav: Ruda nevyhledává pohyb a pohybové aktivity. Nechce se zapojovat do her.

Plán: Nabízet Rudovi pohybové aktivity a motivovat pro zapojení do her a pohybu. Pracovat se zajímavým tělocvičným materiálem

Komunikace a řečová výchova

Současný stav: Ruda verbální řeč ovládá nelze však určit na jaké úrovni. V domácím prostředí a rodinou komunikuje bez zábran je i hlučný. V mateřské škole se vyjadřuje jen pokývání hlavou na souhlas. Při nesouhlasu jen kouká, to i při snaze navodit komunikaci při obrázků. Nechce se zapojovat při říkadlech, básní. Mluvené řeči rozumí.

Plán: Nenásilně se snažit o navození komunikace. Pokračovat v prohlížení obrázků doplněné o pojmenování. Povzbuzovat dítě

Celkové zhodnocení předškolního vzdělávání a jeho výsledky

Použitou metodou bylo pozorování, které probíhalo od 1.9. 2011 do 31.1 2012

Sebeobslužné činnosti: Některé děti jsou poměrně samostatné, zlepšení návyků ale neustále nutný dohled a dozor pedagogů, nutná dopomoc při oblékání. Zlepšení úrovně stolování, děti se podílejí na přípravě stolování, příprava příborů.

Socializace a sociální vývoj: Děti se neustále učí dodržovat stanovená pravidla a normy chování. Stále se objevují agresivní útoky (Ota, Martin) Jsou však vedeny k vzájemné toleranci, respektu, dohodnutí se, podpoře přátelství a dobrých vzájemných vztahů.

Hrubá motorika: Rozdíly mezi dětmi jsou velmi markantní vzhledem k jejich věku a postižení. Zlepšení v základních pohybových aktivitách (chůze, běh, skok, lezení) dle postižení a věku. Znatelný je vliv zdravého životního stylu v MŠ (každodenní cvičení, pobyty venku a nejrůznější pohybové aktivity) Lepší je také reakce na určený signál. Přínosem je zájem dětí o pohybové aktivity, radost z pohybu, pohybových aktivit v přírodě, ve třídě, ve spojení s hudbou

Jemná motorika: Většina dětí má problémy s udržením pozornosti. Špatná koordinace oko x ruka. U některých dětí došlo k přiměřenému rozvoji praktických dovedností. Velké rezervy jsou v pracovních činnostech jako stříhání, vytrhávání papíru. Většina dětí nedodrží správný úchop tužky. Došlo k přiměřenému vytvoření pracovních návyků a dovedností.

Grafomotorika: Nesprávné držení tužky. Některé děti nemají upevněn správný úchop tužky. Vzrost zájem dětí o výtvarné činnosti, zejména práce s barvou, prstovými barvami a křídou.

Komunikace, rozvoj řeči: Většina dětí má snahu komunikovat a pokud jim to jejich diagnóza dovoluje jsou velmi sdílné. Na základě prožitkového učení došlo u některých dětí k rozvoji aktivní slovní zásoby a ke zlepšení řečových dovedností.

Po celou dobu předškolního vzdělávání je u dětí rozvíjeno tvořivé myšlení, pozornost, fantazie. Děti jsou vedeny ke klidnému řešení problémů, sebevyjádření a zhodnocení svých získaných zkušeností.

ZÁVĚR

V dnešní hektické době ne každý má takové štěstí a narodí se mu zdravé dítě. Zprvu se nemusí jevit u dítěte žádné zvláštnosti a rodina si myslí, že má úplně zdravé dítě ale postupem času ovšem začíná docházet oproti jiným dětem k odlišnostem a rodina začíná zjišťovat, že něco není v pořádku. V každém případě je těžké vyrovnat se s touto zprávou, ať už se jí rodiče dozví těsně po narození dítěte, nebo v průběhu vývoje. Nastávají tedy tři fáze. V prvním fázi se rodiče zabývají otázkami typu: Jak se to mohlo stát? Proč právě já? Rodiče prožívají velmi těžké a stresové období jelikož zdraví rodiče automaticky předpokládají, že se jim narodí zdravé dítě. Ve druhé fázi se rodiče s nově vzniklou situací začínají seznamovat a postupně se začínají s problémem vyrovnávat. Ovšem ne vždy se rodiče s tímto problémem dokáží vyrovnat. Záleží na mnoha faktorech jako psychický stav emocionální vyrovnanost ale také domácí zázemí. Pokud je rodina schopna přijmout jedince s postižením, dostává se do fáze, kdy se snaží vyrovnat s realitou a postižené dítě brát jako součást jejich života. Dítě je bráno takové, jaké je a rodiče se ho snaží rozvíjet dle jeho potřeb a schopnosti. Mentálně postižené dítě je v každém případě pro rodinu velkou zátěží jak v citové, ekonomické, pracovní a organizační oblasti. Ne vždy se to podaří, proto se také stává, že se rodina rozpadá. V opačném případě, kdy se rodina s nově vzniklou situací smíří, začíná dlouhá a náročná cesta.

V oblasti výchovy a vzdělání je vše mnohem, mnohem náročnější. Pod vedením speciálních pedagogů probíhá systematické vzdělávání, které má za úkol doplňovat rodinnou výchovu. Rozvíjet jedince ve všech oblastech a podporovat zdravý tělesný a duševní rozvoj. Ve speciálním vzdělávání by měly být zohledňovány veškeré individuální zvláštnosti jedince a tedy usnadnění vzdělávání. Vše by mělo probíhat nenásilnou formou tedy hrou. „ *Hra je nejvyšší forma svobodného učení*“. (H. H. Deissler 1994 s 34) Proto i když mnoho lidí se domnívá, že děti v mateřské škole si jen hrají, není tomu úplně tak. Nezáleží, zda li se jedná o běžnou mateřskou školu nebo mateřskou školu speciální. Ve všech zařízeních je základem hra, tedy zábavná forma, kterou se děti učí a získávají nové vědomosti a znalosti.

Výchova a vzdělání dětí se zdravotním postižením není snadné. Jak rodiče, tak speciální pedagogové musejí být obrnění nutnou dávnou empatie a především trpělivosti. Musejí počítat s tím, že pro dítě postižené je vše náročnější tedy je zapotřebí neustálé a důsledné opakování a nacvičování i základních návyků, které jsou pro intaktní jedince samozřejmostí. Ovšem při

sebemenším pokroku nebo zlepšení je radost o to větší a ta námaha za to stojí. Práce speciálních pedagogů je velmi náročná a občas vyčerpávající. Říká se, že být učitelem není práce ale poslání, ovšem musíme vzít na vědomí, že *„Nemůžeme všechny děti naučit všemu, ale můžeme je učinit šťastnými“*

J.A. Komenský

SEZNAM LITERATURY

BRUCEOVÁ T. *Předškolní výchova. Deset principů moderní pedagogiky a její aplikace v praxi*, Portál, Portál 1996 ISNB 80 - 7178 – 068 – 5

DREISSLER H. *Každodenní problémy v mateřské škole*, Praha, Portál 1994
ISBN 80 – 7178 – 010 – 3

FISCHER S. ŠKODA J. *Speciální pedagogika. Edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým sociálním znevýhodněním*, Triton 2008 ISNB 978 – 80 – 7387 – 014 – 0

JÍROVÁ M. –vedoucí kolektivu autorů, *Metodika výchovné práce v předškolním zařízení*, Státní pedagogické nakladatelství, n. p., 1978 ISNB 14 – 580 - 78

KREJČÍŘOVÁ J., KAPROVÁ Z. *Náměty pro logopedickou prevenci*, Praha Fortuna 1999
ISBN 80 – 7168 – 691 – 3

PIPEKOVÁ J., *Kapitoly ze speciální pedagogiky*, Brno Paido 1998 ISNB 80 – 85931 – 65 – 6

Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2004, Výzkumný ústav pedagogický v Praze

ŘÍČAN P. , KREJČÍŘOVÁ D. Kol. *Dětská klinická psychologie* Grada Publishing 2006 ISNB 80 – 247 – 1049 – 8

ŠVARCOVÁ I. *Mentální retardace*, Praha, Portál 2000 ISNB 80 – 7178 – 506 – 7

ŠVARCOVÁ I. *Mentální retardace*, Praha, Portál 2001 ISNB 80 – 7178 – 506 – 7

Vyhláška MŠMT ČR č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a vzdělávání dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů

Internetové zdroje

www.msmt.cz

www.rvp.cz

www.autismus.cz

www.helpnet.cz

www.spmPCR.cz

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 Průvodní jevy mentální retardace Švarcová

Tabulka č. 2 Rozdělení forem DMO podle mezinárodní klasifikace nemocí

Tabulka č. 3 Výskyt mentální retardace (MR) u postižených s DMO

Tabulka č. 4 Výskyt poruch řeči u postižených DMO

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Záznam pozorování Radek.....	I
Příloha B – Záznam pozorování Aleš.....	IV
Příloha C – Záznam pozorování Martin.....	VII
Příloha D – Záznam pozorování Soňa.....	X
Příloha E - Záznam pozorování Nina.....	XIII
Příloha F – Záznam pozorování Oto.....	XVI
Příloha G – Záznam pozorování Matyáš.....	XIX
Příloha H – Záznam pozorování Rudolf.....	XXII

PŘÍLOHY

Vysvětlivky: A – ANO

B – SPÍŠE ANO

C – SPÍŠE NE

D - NE

PŘÍLOHA A RADEK

SEBEOBSLUŽNÉ ČINNOSTI		
Stolování		
Neumí jíst, krmeno	D	D
Umí jíst samostatně lžící	A	A
Umí jíst samostatně příborem	D	C
udržuje čistotu při stolování	D	C
Odmítá skoro všechny pokrmy	D	D
Jí s chutí všechno	A	B
Pořádek, hygiena, osobní čistota		
Neudrží čistotu ani přes den	A	A
Neudrží čistotu ani při spaní	A	A
Použití WC je samozřejmostí	D	D
Je samostatné na WC	C	C
Umí si samo umýt ruce	C	B
Vlastní věci udržuje v pořádku	D	C
Společné věci udržuje v pořádku	D	C

CHOVÁNÍ JEDNÁNÍ		
Pláče celý den	D	B
Lpí na učitelce	A	A
Lpí na svých věcech	C	C
Je spíše introvertní	C	C
Je spíše extrovertní	B	B
Je temperamentní	A	A
Je bázlivé a plaché	C	C
Je agresivní	D	D

Je spokojené a veselé	B	B
Je ohleduplné a odpovědné	C	C
Vztak k učitelce		
Je otevřené a sdílné	A	A
chová se přirozeně a spontánně	A	A
Je nesmělé a plaché	D	D
Snaží se upoutat pozornost	A	A
Akceptuje přirozenou autoritu učitelky	A	A
Potřebuje její stálou pomoc	A	A
Rozlišuje tykání a vykání	D	D
Vztah k ostatním dětem		
Je sociálně přizpůsobivé	A	A
Snaží se mít navrch	D	D
Nechává se ovládnout	A	A
Je stále samo	C	B
Obtěžuje své kamarády	C	B
Reaguje agresivně	D	D
Jak se vyrovnává s režimem v MŠ		
Je netečné	C	C
Odmlouvá	D	D
Je veselé a spokojené	B	B
Chování při hře		
Při volné hře se dobře baví	D	D
Baví ho hry organizované dětmi	B	C
Baví ho řízené hry	B	B
Má rád klidné hry	C	C
Dodržuje pravidla hry	D	C
Hraje si s ostatními	B	C
Chování při výchovně vzdělávacím procesu		
Projevuje zájem	B	C
Udrží pozornost	C	D
Odmítá spolupracovat	C	C
Je roztržité	B	A

POHYBOVÉ DOVEDNOSTI		
Jemná motorika		
Staví kostky	A	A
Vkládá předměty	A	A
Modeluje dle návodu	D	C
Vystřihuje	D	C
Trhá a vytrhává papír	D	C

Lepí správně	C	C
Skládá papír dle návodu	D	D
Navléká korále	C	B
Vyšívá	C	B
Umí správně uchopit a pracovat s:		
tužka	D	C
štětec	D	C
nůžky	D	C
Lateralita		
pravostranná		
levostranná		
nevyhraněná	A	A
Grafomotorika		
Tvary derormuje, čmárá	A	A
Tvary reprodukuje správně	D	D
Kresba		
Lidská postava na úrovni hlavonožce	D	D
Lidská postava s detaily	D	D
Hrubá motorika		
Pohybuje se samostatně	A	A
Chodí s jistotou	B	A
Běhá s jistotou	B	A
Chodí dobře po schodech	B	A
Skáče po obou nohách	A	A
Skáče po jedné noze	C	B
Hází správně míč	D	C
Při volném pohybu nevráží do dětí	D	C
Dává pozor na ulici	D	D
Pohyby jsou koordinované	C	C
Je pomalý a líný	D	D

ŘEČ A KOMUNIKACE		
Výslovuje všechny hlásky správně	D	D
Řeč je narušena	A	A
Zapojuje se do hovorů s dospělým	A	A
Vyjadřuje se spontánně	A	A
Má širokou slovní zásobu	D	D
Zná básně a říkadla	D	C
Popisuje obrázky	C	C
Řeč je plynulá se správným dýcháním	D	D
Dělí slova na slabiky	C	B

PŘÍLOHA B ALEŠ

SEBEOBSLUŽNÉ ČINNOSTI		
Stolování		
Neumí jíst, krmeno	D	D
Umí jíst samostatně lžící	B	A
Umí jíst samostatně příborem	D	D
udržuje čistotu při stolování	D	D
Odmítá skoro všechny pokrmy	D	D
Jí s chutí všechno	B	B
Pořádek, hygiena, osobní čistota		
Neudrží čistotu ani přes den	D	D
Neudrží čistotu ani při spaní	D	D
Použití WC je samozřejmostí	B	B
Je samostatné na WC	D	C
Umí si samo umýt ruce	C	C
Vlastní věci udržuje v pořádku	D	C
Společné věci udržuje v pořádku	D	D

CHOVÁNÍ JEDNÁNÍ		
Pláče celý den	D	D
Lpí na učitelce	C	C
Lpí na svých věcech	B	B
Je spíše introvertní	C	C
Je spíše extrovertní	A	A
Je spíše vážné	D	D
Je bázlivé a plaché	C	D
Je agresivní	D	D
Je spokojené a veselé	B	A
Je ohleduplné a odpovědné	D	D
Je upřímné	A	A
Vztak k učitelce		
Je otevřené a sdílné	B	B
chová se přirozeně a spontálně	A	A
Je nespělé a plaché	C	C
Snaží se upoutat pozornost	A	A
Snadno se podřizuje	B	B
Akceptuje přirozenou autoritu učitelky	C	C
Potřebuje její stálou pomoc	A	A
Rozlišuje tykání a vykání	D	D
Vztah k ostatním dětem		

Je sociálně přizpůsobivé	A	A
Snaží se mít navrch	D	D
Nechává se ovládnout	A	A
Je stále samo	B	B
Obtěžuje své kamarády	B	B
Reaguje agresivně	D	D
Jak se vyrovnává s režimem v MŠ		
Odmlouvá	C	C
Je veselý a spokojený	B	A
Chování při hře		
Při volné hře se dobře baví	C	C
Baví ho hry organizované dětmi	C	C
Baví ho řízené hry	D	C
Dodržuje pravidla hry	D	D
Hraje si s ostatními	C	C
Chování při výchovně vzdělávacím procesu		
Projevuje zájem	C	C
Udrží pozornost	D	D
Odmítá spolupracovat	B	B
Je roztržité	A	A

POHYBOVÉ DOVEDNOSTI		
Jemná motorika		
Staví kostky	C	B
Vkládá předměty	C	B
Modeluje dle návodu	D	D
Vystřihuje	D	D
Trhá a vytrhává papír	D	C
Lepí správně	D	D
Skládá papír dle návodu	D	D
Navléká korále	B	B
Vyšívá	C	CA
Umí správně uchopit a pracovat s:		
tužka	D	C
štětec	D	C
nůžky	D	D
Lateralita		
pravostranná		
levostranná		
nevyhraněná	A	A
Grafomotorika		
Tvary derormuje, čmárá	A	A

Tvary reprodukuje správně	D	D
Kresba		
Lidská postava na úrovni hlavonožce	D	D
Lidská postava s detaily	D	D
Hrubá motorika		
Pohybuje se samostatně	A	A
Chodí s jistotou	D	D
Běhá s jistotou	D	D
Chodí dobře po schodech	D	D
Skáče po obou nohách	D	C
Skáče po jedné noze	D	D
Hází správně míč	D	D
Při volném pohybu nevráží do dětí	D	C
Dává pozor na ulici	D	D
Pohyby jsou koordinované	D	D
Je pomalý a líný	D	D

ŘEČ A KOMUNIKACE		
Výslovuje všechny hlásky správně	D	D
Řeč je narušena	A	A
Zapojuje se do hovorů s dospělým	D	C
Vyjadřuje se spontánně	A	A
Má širokou slovní zásobu	D	D
Zná básně a říkadla	D	D
Popisuje obrázky	D	C
Řeč je plynulá se správným dýcháním	D	D
Rozumí verbálnímu projevu	B	A
Dělí slova na slabiky	D	D

PŘÍLOHA C MARTIN

SEBEOBSLUŽNÉ ČINNOSTI		
Stolování		
Neumí jíst, krmeno	D	D
Umí jíst samostatně lžící	A	A
Umí jíst samostatně příborem	D	D
udržuje čistotu při stolování	D	D
Odmítá skoro všechny pokrmy	C	C
Jí s chutí všechno	B	B
Pořádek, hygiena, osobní čistota		
Neudrží čistotu ani přes den	D	D
Neudrží čistotu ani při spaní	D	D
Použití WC je samozřejmostí	A	A
Je samostatné na WC	B	B
Umí si samo umýt ruce	B	B
Vlastní věci udržuje v pořádku	C	C
Společné věci udržuje v pořádku	D	D

CHOVÁNÍ JEDNÁNÍ		
Pláče celý den	D	D
Lpí na učitelce	B	A
Lpí na svých věcech	C	B
Je temperamentní	A	A
Je spíše vážné	D	D
Je bázlivé a plaché	D	D
Je agresivní	A	A
Je spokojené a veselé	C	C
Je ohleduplné a odpovědné	D	D
Vztak k učitelce		
Je otevřené a sdílné	D	D
chová se přirozeně a spontánně	A	A
Je nespělé a plaché	D	D
Snaží se upoutat pozornost	B	A
Snadno se podřizuje	D	C
Akceptuje přirozenou autoritu učitelky	C	B
Potřebuje její stálou pomoc	A	A
Rozlišuje tykání a vykání	D	D
Vztah k ostatním dětem		
Je sociálně přizpůsobivé	D	D
Snaží se mít navrch	C	C

Je stále samo	A	B
Obtěžuje své kamarády	C	B
Reaguje agresivně	A	A
Jak se vyrovnává s režimem v MŠ		
Odmlouvá	B	B
Je veselý a spokojený	C	B
Chování při hře		
Při volné hře se dobře baví	C	B
Baví ho řízené hry	D	D
Má rád klidné hry	D	D
Dodržuje pravidla hry	D	C
Hraje si s ostatními	D	C
Chování při výchovně vzdělávacím procesu		
Projevuje zájem	D	C
Udrží pozornost	C	B
Odmítá spolupracovat	B	C
Je roztržité	A	A

POHYBOVÉ DOVEDNOSTI		
Jemná motorika		
Staví kostky	A	A
Vkládá předměty	A	A
Modeluje dle návodu	D	D
Vystřihuje	D	D
Trhá a vytrhává papír	C	B
Lepí správně	D	D
Skládá papír dle návodu	D	D
Navléká korále	A	A
Vyšívá	A	A
Umí správně uchopit a pracovat s:		
tužka	C	C
štětec	C	C
nůžky	D	D
Lateralita		
pravostranná	A	A
levostranná		
nevyhraněná		
Grafomotorika		
Tvary derormuje, čmárá	A	A
Tvary reprodukuje správně	D	D
Kresba		
Lidská postava na úrovni hlavonožce	D	D

Lidská postava s detaily	D	D
Hrubá motorika		
Pohybuje se samostatně	A	A
Chodí s jistotou	B	B
Běhá s jistotou	B	B
Chodí dobře po schodech	A	A
Skáče po obou nohách	A	A
Skáče po jedné noze	D	D
Hází správně míč	D	D
Při volném pohybu nevráží do dětí	D	D
Dává pozor na ulici	D	D
Pohyby jsou koordinované	D	D
Je pomalý a líný	D	D

ŘEČ A KOMUNIKACE		
Výslovuje všechny hlásky správně	D	D
Řeč je narušena	D	D
Zapojuje se do hovorů s dospělým	D	D
Má širokou slovní zásobu	D	C
Zná básně a říkadla	D	D
Popisuje obrázky	D	C
Řeč je plynulá se správným dýcháním	D	D

PŘÍLOHA D SOŇA

SEBEOBSLUŽNÉ ČINNOSTI		
Stolování		
Neumí jíst, krmeno	D	D
Umí jíst samostatně lžící	B	B
Umí jíst samostatně příborem	D	D
udržuje čistotu při stolování	D	D
Odmítá skoro všechny pokyny	D	D
Jí s chutí všechno	B	B
Pořádek, hygiena, osobní čistota		
Neudrží čistotu ani přes den	A	A
Neudrží čistotu ani při spaní	A	A
Použití WC je samozřejmostí	D	D
Je samostatné na WC	D	D
Umí si samo umýt ruce	D	D
Vlastní věci udržuje v pořádku	D	D
Společné věci udržuje v pořádku	D	D

CHOVÁNÍ JEDNÁNÍ		
Pláče celý den	B	B
Lpí na učitelce	C	C
Lpí na svých věcech	D	D
Je spíše introvertní	B	B
Je spíše extrovertní	D	D
Je temperamentní	D	D
Je spíše vážné	D	D
Je bázlivé a plaché	D	D
Je agresivní	D	D
Je spokojené a veselé	D	D
Je ohleduplné a odpovědné	D	D
Je upřímné	D	D
Vztak k učitelce		
Je otevřené a sdílné	D	D
chová se přirozeně a spontánně	A	A
Je nespělé a plaché	D	D
Snaží se upoutat pozornost	C	C
Snadno se podřizuje	A	A
Akceptuje přirozenou autoritu učitelky	A	A
Potřebuje její stálou pomoc	A	A
Rozlišuje tykání a vykání	D	D

Vztah k ostatním dětem		
Je sociálně přizpůsobivé	B	B
Snaží se mít navrch	D	D
Je stále samo	B	B
Obtěžuje své kamarády	D	D
Reaguje agresivně	D	D
Jak se vyrovnává s režimem v MŠ		
Odmlouvá	D	D
Je veselý a spokojený	C	B
Chování při hře		
Při volné hře se dobře baví	D	D
Baví ho řízené hry	D	D
Má rád klidné hry	D	D
Dodržuje pravidla hry	D	D
Hraje si s ostatními	D	D
Chování při výchovně vzdělávacím procesu		
Projevuje zájem	D	D
Udrží pozornost	D	D
Odmítá spolupracovat	A	B
Je roztržité	A	A

POHYBOVÉ DOVEDNOSTI		
Jemná motorika		
Staví kostky	D	D
Vkládá předměty	C	C
Modeluje dle návodu	D	D
Vystřihuje	D	D
Trhá a vytrhává papír	D	D
Lepí správně	D	D
Skládá papír dle návodu	D	D
Navléká korále	D	D
Vyšívá	D	D
Umí správně uchopit a pracovat s:		
tužka	D	C
štětec	D	C
nůžky	D	D
Lateralita		
pravostranná	A	A
levostranná		
nevyhraněná		
Grafomotorika		
Tvary derormuje, čmárá	D	D

Tvary reprodukuje správně	D	D
Kresba		
Lidská postava na úrovni hlavonožce	D	D
Lidská postava s detaily	D	D
Hrubá motorika		
Pohybuje se samostatně	C	B
Chodí s jistotou	D	D
Běhá s jistotou	D	D
Chodí dobře po schodech	D	D
Skáče po obou nohách	D	D
Skáče po jedné noze	D	D
Hází správně míč	D	C
Při volném pohybu nevráží do dětí	D	D
Dává pozor na ulici	D	D
Pohyby jsou koordinované	D	D
Je pomalý a líný	C	C

ŘEČ A KOMUNIKACE		
Výslovuje všechny hlásky správně	D	D
Řeč je narušena	A	A
Zapojuje se do hovorů s dospělým	D	D
Vyjadřuje se spontánně	D	D
Má širokou slovní zásobu	D	D
Zná básně a říkadla	D	D
Popisuje obrázky	D	D
Řeč je plynulá se správným dýcháním	D	D
Dělí slova na slabiky	D	D

PŘÍLOHA E NINA

SEBEOBSLUŽNÉ ČINNOSTI

Stolování		
Neumí jíst, krmeno	D	D
Umí jíst samostatně lžící	A	A
Umí jíst samostatně příborem	D	D
udržuje čistotu při stolování	D	C
Odmítá skoro všechny pokyny	D	D
Jí s chutí všechno	A	A
Pořádek, hygiena, osobní čistota		
Neudrží čistotu ani přes den	D	D
Neudrží čistotu ani při spaní	D	D
Použití WC je samozřejmostí	A	A
Je samostatné na WC	B	B
Umí si samo umýt ruce	B	B
Vlastní věci udržuje v pořádku	B	B
Společné věci udržuje v pořádku	C	B

CHOVÁNÍ JEDNÁNÍ		
Pláče celý den	D	D
Lpí na učitelce	D	D
Lpí na svých věcech	C	C
Je spíše introvertní	B	B
Je spíše extrovertní	C	C
Je spíše vážné	C	C
Je bázlivé a plaché	C	C
Je agresivní	C	C
Je spokojené a veselé	B	B
Je ohleduplné a odpovědné	C	B
Vztak k učitelce		
Je otevřené a sdílné	D	C
Je nesmělé a plaché	D	D
Snaží se upoutat pozornost	D	D
Snadno se podřizuje	A	B
Akceptuje přirozenou autoritu učitelky	A	A
Potřebuje její stálou pomoc	A	A
Rozlišuje tykání a vykání	D	D
Vztah k ostatním dětem		
Je sociálně přizpůsobivé	B	B
Snaží se mít navrch	D	D
Je stále samo	B	B

Obtěžuje své kamarády	B	B
Reaguje agresivně	B	B
Jak se vyrovnává s režimem v MŠ		
Odmlouvá	D	C
Je veselý a spokojený	B	B
Chování při hře		
Při volné hře se dobře baví	A	A
Baví ho hry organizované dětmi	D	D
Baví ho řízené hry	D	D
Dodržuje pravidla hry	D	D
Hraje si s ostatními	D	C
Chování při výchovně vzdělávacím procesu		
Projevuje zájem	D	C
Udrží pozornost	D	D
Odmítá spolupracovat	C	C
Je roztržité	A	A

POHYBOVÉ DOVEDNOSTI		
Jemná motorika		
Staví kostky	A	A
Vkládá předměty	A	A
Modeluje dle návodu	C	B
Vystřihuje	B	B
Trhá a vytrhává papír	C	B
Lepí správně	C	C
Skládá papír dle návodu	D	D
Navléká korále	A	A
Vyšívá	B	A
Umí správně uchopit a pracovat s:		
tužka	A	A
štětec	B	A
nůžky	B	A
Lateralita		
pravostranná		
levostranná		
nevyhraněná		
Grafomotorika		
Tvary derormuje, čmárá	A	A
Tvary reprodukuje správně	D	D
Kresba		
Lidská postava na úrovni hlavonožce	D	D
Lidská postava s detaily	D	D

Hrubá motorika		
Pohybuje se samostatně	A	A
Chodí s jistotou	A	A
Běhá s jistotou	B	B
Chodí dobře po schodech	A	A
Skáče po obou nohách	C	A
Skáče po jedné noze	D	D
Hází správně míč	D	D
Při volném pohybu nevráží do dětí	C	B
Dává pozor na ulici	C	B
Pohyby jsou koordinované	C	C
Je pomalý a líný	C	D

ŘEČ A KOMUNIKACE		
Výslovuje všechny hlásky správně	D	D
Řeč je narušena	A	A
Zapojuje se do hovorů s dospělým	D	D
Vyjadřuje se spontánně	D	C
Má širokou slovní zásobu	D	D
Zná básně a říkadla	D	D
Popisuje obrázky	D	D
Řeč je plynulá se správným dýcháním	D	D

PŘÍLOHA F OTO

SEBEOBSLUŽNÉ ČINNOSTI		
Stolování		
Neumí jíst, krmeno	D	D
Umí jíst samostatně lžící	A	A
Umí jíst samostatně příborem	A	A
udržuje čistotu při stolování	B	B
Odmítá skoro všechny pokrmy	C	C
Jí s chutí všechno	B	B
Pořádek, hygiena, osobní čistota		
Neudrží čistotu ani přes den	D	D
Neudrží čistotu ani při spaní	D	D
Použití WC je samozřejmostí	A	A
Je samostatné na WC	A	A
Umí si samo umýt ruce	A	A
Vlastní věci udržuje v pořádku	B	B
Společné věci udržuje v pořádku	C	B

CHOVÁNÍ JEDNÁNÍ		
Pláče celý den	D	D
Lpí na učitelce	D	D
Lpí na svých věcech	C	A
Je spíše introvertní	D	D
Je spíše extrovertní	A	A
Je temperamentní	A	A
Je spíše vážné	D	D
Je bázlivé a plaché	D	D
Je agresivní	B	A
Je spokojené a veselé	C	C
Je ohleduplné a odpovědné	D	C
Je upřímné	C	C
Vztak k učitelce		
Je otevřené a sdílné	C	C
chová se přirozeně a spontánně	C	C
Je nespělé a plaché	D	D
Snaží se upoutat pozornost	A	A
Snadno se podřizuje	D	D
Akceptuje přirozenou autoritu učitelky	D	D
Potřebuje její stálou pomoc	C	C
Rozlišuje tykání a vykání	B	A

Vztah k ostatním dětem		
Je sociálně přizpůsobivé	D	D
Snaží se mít navrch	A	A
Nechává se ovládnout	C	D
Je stále samo	C	C
Obtěžuje své kamarády	A	A
Reaguje agresivně	A	A
Jak se vyrovnává s režimem v MŠ		
Odmlouvá	A	A
Je veselý a spokojený	C	C
Chování při hře		
Při volné hře se dobře baví	C	C
Baví ho hry organizované dětmi	D	D
Baví ho řízené hry	C	C
Má rád klidné hry	D	D
Dodržuje pravidla hry	D	C
Hraje si s ostatními	C	C
Chování při výchovně vzdělávacím procesu		
Projevuje zájem	C	C
Udrží pozornost	C	C
Odmítá spolupracovat	B	B
Je roztržité	A	A

POHYBOVÉ DOVEDNOSTI		
Jemná motorika		
Staví kostky	A	A
Vkládá předměty	A	A
Modeluje dle návodu	A	A
Vystřihuje	A	A
Trhá a vytrhává papír	A	A
Lepí správně	B	A
Skládá papír dle návodu	B	A
Navléká korále	A	A
Vyšívá	A	A
Umí správně uchopit a pracovat s:		
tužka	A	A
štětec	A	A
nůžky	A	A
Lateralita		
pravostranná	A	A
levostranná		
nevyhraněná		

Grafomotorika		
Tvary derormuje, čmárá	D	D
Tvary reprodukuje správně	B	A
Kresba		
Lidská postava na úrovni hlavonožce	D	D
Lidská postava s detaily	B	A
Hrubá motorika		
Pohybuje se samostatně	A	A
Chodí s jistotou	A	A
Běhá s jistotou	A	A
Chodí dobře po schodech	A	A
Skáče po obou nohách	A	A
Skáče po jedné noze	A	A
Hází správně míč	B	A
Při volném pohybu nevráží do dětí	D	C
Dává pozor na ulici	B	B
Pohyby jsou koordinované	B	B
Je pomalý a líný	D	D

ŘEČ A KOMUNIKACE		
Výslovuje všechny hlásky správně	B	A
Řeč je narušena	D	D
Zapojuje se do hovorů s dospělým	B	A
Vyjadřuje se spontálně	A	A
Má širokou slovní zásobu	B	A
Zná básně a říkadla	B	A
Popisuje obrázky	A	A
Řeč je plynulá se správným dýcháním	B	B
Dělí slova na slabiky	B	A

PŘÍLOHA G MATYÁŠ

SEBEOBSLUŽNÉ ČINNOSTI		
Stolování		
Neumí jíst, krmeno	D	D
Umí jíst samostatně lžící	A	A
Umí jíst samostatně příborem	D	D
udržuje čistotu při stolování	D	D
Odmítá skoro všechny pokyny	D	D
Jí s chutí všechno	A	A
Pořádek, hygiena, osobní čistota		
Neudrží čistotu ani přes den	A	A
Neudrží čistotu ani při spaní	A	A
Použití WC je samozřejmostí	C	C
Je samostatné na WC	C	C
Umí si samo umýt ruce	B	B
Vlastní věci udržuje v pořádku	C	B
Společné věci udržuje v pořádku	C	B

CHOVÁNÍ JEDNÁNÍ		
Pláče celý den	D	D
Lpí na učitelce	D	D
Lpí na svých věcech	B	B
Je spíše introvertní	D	D
Je spíše extrovertní	B	B
Je temperamentní	B	B
Je spíše vážné	C	C
Je bázlivé a plaché	D	D
Je agresivní	A	B
Je spokojené a veselé	C	B
Je ohleduplné a odpovědné	D	C
Je upřímné	D	D
Vztak k učitelce		
Je otevřené a sdílné	D	C
chová se přirozeně a spontánně	C	C
Je nespělé a plaché	D	D
Snaží se upoutat pozornost	B	A
Snadno se podřizuje	D	C
Akceptuje přirozenou autoritu učitelky	B	C
Potřebuje její stálou pomoc	A	A
Rozlišuje tykání a vykání	D	D

Vztah k ostatním dětem		
Je sociálně přizpůsobivé	C	C
Snaží se mít navrch	A	A
Nechává se ovládnout	D	C
Je stále samo	C	C
Obtěžuje své kamarády	B	B
Reaguje agresivně	A	A
Jak se vyrovnává s režimem v MŠ		
Odmlouvá	A	A
Je veselý a spokojený	C	B
Chování při hře		
Při volné hře se dobře baví	C	C
Baví ho hry organizované dětmi	D	D
Baví ho řízené hry	D	D
Má rád klidné hry	C	C
Dodržuje pravidla hry	D	C
Hraje si s ostatními	C	B
Chování při výchovně vzdělávacím procesu		
Projevuje zájem	C	C
Udrží pozornost	D	C
Odmítá spolupracovat	A	B
Je roztržité	A	A

POHYBOVÉ DOVEDNOSTI		
Jemná motorika		
Staví kostky	A	A
Vkládá předměty	B	A
Modeluje dle návodu	C	C
Vystřihuje	C	C
Trhá a vytrhává papír	B	B
Lepí správně	D	C
Skládá papír dle návodu	D	D
Navléká korále	A	A
Vyšívá	B	B
Umí správně uchopit a pracovat s:		
tužka	B	B
štětec	C	B
nůžky	D	D
Lateralita		
pravostranná		
levostranná	A	A
nevyhraněná		

Grafomotorika		
Tvary derormuje, čmárá	A	A
Tvary reprodukuje správně	D	D
Kresba		
Lidská postava na úrovni hlavonožce	D	D
Lidská postava s detaily	D	D
Hrubá motorika		
Pohybuje se samostatně	A	A
Chodí s jistotou	C	C
Běhá s jistotou	C	C
Chodí dobře po schodech	D	D
Skáče po obou nohách	C	C
Skáče po jedné noze	D	D
Hází správně míč	D	C
Při volném pohybu nevráží do dětí	C	C
Dává pozor na ulici	B	B
Pohyby jsou koordinované	D	C
Je pomalý a líný	A	A

ŘEČ A KOMUNIKACE		
Výslovuje všechny hlásky správně	D	D
Řeč je narušena	A	A
Zapojuje se do hovorů s dospělým	D	C
Vyjadřuje se spontálně	C	C
Má širokou slovní zásobu	D	D
Zná básně a říkadla	D	C
Popisuje obrázky	D	C
Řeč je plynulá se správným dýcháním	D	D
Dělí slova na slabiky	D	D

PŘÍLOHA H RUDOLF

SEBEOBSLUŽNÉ ČINNOSTI		
Stolování		
Neumí jíst, krmeno	D	D
Umí jíst samostatně lžící	A	A
Umí jíst samostatně příborem	C	B
udržuje čistotu při stolování	D	D
Odmítá skoro všechny pokrmy	D	D
Jí s chutí všechno	A	A
Pořádek, hygiena, osobní čistota		
Neudrží čistotu ani přes den	D	D
Neudrží čistotu ani při spaní	C	C
Použití WC je samozřejmostí	B	B
Je samostatné na WC	B	B
Umí si samo umýt ruce	B	B
Vlastní věci udržuje v pořádku	B	B
Společné věci udržuje v pořádku	C	B

CHOVÁNÍ JEDNÁNÍ		
Pláče celý den	A	C
Lpí na učitelce	D	D
Lpí na svých věcech	A	B
Je spíše introvertní	A	A
Je spíše extrovertní	D	D
Je temperamentní	C	C
Je bázlivé a plaché	A	A
Je agresivní	D	D
Je spokojené a veselé	C	C
Je ohleduplné a odpovědné	C	C
Vztak k učitelce		
Je otevřené a sdílné	D	D
chová se přirozeně a spontánně	D	D
Je nesmělé a plaché	A	A
Snaží se upoutat pozornost	D	C
Snadno se podřizuje	A	A
Akceptuje přirozenou autoritu učitelky	A	A
Potřebuje její stálou pomoc	A	A
Rozlišuje tykání a vykání	D	D
Vztah k ostatním dětem		
Je sociálně přizpůsobivé	B	B

Snaží se mít navrch	D	D
Nechává se ovládnout	B	B
Je stále samo	A	B
Obtěžuje své kamarády	D	D
Reaguje agresivně	D	D
Jak se vyrovnává s režimem v MŠ		
Odmlouvá	D	D
Je veselý a spokojený	C	C
Chování při hře		
Baví ho hry organizované dětmi	D	D
Baví ho řízené hry	D	C
Má rád klidné hry	A	B
Dodržuje pravidla hry	C	B
Hraje si s ostatními	D	C
Chování při výchovně vzdělávacím procesu		
Projevuje zájem	D	D
Udrží pozornost	D	D
Odmítá spolupracovat	D	C
Je roztržitý	D	D

POHYBOVÉ DOVEDNOSTI		
Jemná motorika		
Staví kostky	A	A
Vkládá předměty	C	B
Modeluje dle návodu	D	C
Vystřihuje	D	C
Trhá a vytrhává papír	C	C
Lepí správně	D	D
Skládá papír dle návodu	D	D
Navléká korále	B	A
Vyšívá	B	B
Umí správně uchopit a pracovat s:		
tužka	D	C
štětec	D	D
nůžky	D	D
Lateralita		
pravostranná		
levostranná	A	A
nevyhraněná		
Grafomotorika		
Tvary derormuje, čmárá	A	A
Tvary reprodukuje správně	D	D

Kresba		
Lidská postava na úrovni hlavonožce	D	D
Lidská postava s detaily	D	D
Hrubá motorika		
Pohybuje se samostatně	D	D
Chodí s jistotou	B	B
Běhá s jistotou	B	B
Chodí dobře po schodech	C	B
Skáče po obou nohách	D	D
Skáče po jedné noze	D	D
Hází správně míč	D	D
Při volném pohybu nevráží do dětí	B	B
Dává pozor na ulici	C	B
Pohyby jsou koordinované	D	D
Je pomalý a líný	A	A

ŘEČ A KOMUNIKACE		
Výslovuje všechny hlásky správně	D	D
Řeč je narušena	B	B
Zapojuje se do hovorů s dospělým	D	C
Vyjadřuje se spontánně	D	D
Má širokou slovní zásobu	D	D
Zná básně a říkadla	D	D
Popisuje obrázky	D	C
Řeč je plynulá se správným dýcháním	D	D

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Lucie André

Obor: Speciální pedagogika

Forma studia: Kombinované

Název práce: Výchovně vzdělávací proces v MŠ speciální

Rok: 2012

Počet stran textu bez příloh: 72

Celkový počet stran příloh: 24

Počet titulů české literatury a pramenů: 13

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 0

Počet internetových zdrojů: 5

Vedoucí práce: PhDr. Josef Novotný CSc.